

Humanitarna organizacija
"Islamski vakuf"
Odjel za nauku

Predmet: Lijepo ponašanje i moral

KNJIGA O LIJEPOM PONAŠANJU I MORALU

Institut za pripremu daija na lokalnom jeziku
Plan i program za jednu godinu

Priprema
Odjel za nauku

Odsjek
Edukacija i nastavni plan i program

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim

PREDGOVOR:

Zahvala pripada Allahu, Njega hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo, Njemu se kajemo i Njemu se utječemo od zla nas samih i naših loših dijela. Koga Allah uputi niko ga u zabludu odvesti neće, a koga On u zabludu odvede niko ga uputiti neće. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha Jedinog, Koji sudruga nema, i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i poslanik. Neka je Allahov salavat i selam njemu, njegovoj časnoj porodici i ashabima.

Kako je velika odgovornost upućivanja ljudi dobru i ukazivanja na Pravi put, i kolika je Allahova blagodat da se čovjek nađe u skupini Allahovih čestitih robova, koji postupaju u skladu sa Njegovim šerijatom (zakonom), slijedeći u tome Njegovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Želja nam je, kada govorimo o tome, da naglasimo svakom ko radi na polju daveta i podučavanja islamu da bude u svom nijetu iskren prema Allahu, tako će učitelj nastojati da obavi svoj zadatak na način koji će ostvariti očekivane ciljeve predviđene planom i programom. A učenik je svjestan da kroz ove nauke koje uči sadi u sebi sadnicu koja će dati plemenite plodove, svjetlo i uputu, te da se od njega očekuje trud, čvrsta volja, rad na povećanju i traganju za znanjem.

Nastojali smo, praveći ovaj plan i program, pripremiti nužne teme koje odgovaraju nivou učenika. Obzirom da se ove teme uče samo u jednoj godini, nastojali smo obuhvatiti temeljne šerijatske znanosti i ono što svaki musliman mora znati, izlažući tematiku na jednostavan način, jasnim izrazima, čime se ostvaruje cilj ne ostavlјajući nedoumice kod učenika.

Pripremajući nastavni plan i program predmeta *Lijepo ponašanje i moral* podijelili smo ga na dva poglavlja. U prvom poglavlju naveli smo adabe lijepog ponašanja raznovrsne tematike koji se tiču života muslimana i stvarnosti u kojoj živi.

A u drugom poglavlju, ograničili smo se na navođenje nekoliko primjera pohvalnih i pokudenih moralnih osobina izlažući to na jednostavan način. Ukažali smo u tim primjerima, izbjegavajući opširnost i podupirući navedeno vjerodostojnim dokazima, koliko je to bilo moguće, na najvažnije ključne tačke koje se tiču dotičnih tema.

Uspješan učitelj je onaj koji oblikuje učenička shvatanja kroz nastavni program i budi kod njih žudnju za povećanjem znanja i razumijevanjem lekcija na ispravan način. S te strane će nastojati da primjene naučeno, onako kako to diktira obrazovna odgovornost. Ogromna je obaveza stavljena na pleća dajia i učitelja, a ona se ne može ostvariti osim zajedničkim trudom predavača i učenika, uz prisustvo

sredstava koja olakšavaju shvatanje, poput udžbenika, pribora za podučavanje i tome slično.

Allaha Uzvišenog molimo da Odjel za nauku pri Organizaciji "Islamski vakuf" učini uspješnim u izboru i ponudi, i molimo Ga da pomogne i nadahne učitelja i učenika da upotpune sve neophodno za ostvarenje plemenitog cilja u širenju šerijatskog znanja i objašnjenju istine.

Naš cilj je Allahovo zadovoljstvo, neka je salavat i selam na našeg poslanika Muhammeda.

Odjel za nauku

UVOD:

Zahvala pripada Allahu. Njemu zahvaljujemo, od Njega pomoć i zaštitu tražimo i molimo Ga za oprost. Utječemo se Allahu od zla nas samih i grijeha u našim djelima. Koga On uputi, niko ga ne može u zabludu odvesti, a koga On ostavi na stranputici, niko ga ne može izvesti na prvi put. Svjedočim da nema Boga (koji zaslužuje da se istinski obožava) osim Allaha. On je Jedan i nema saučesnika. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.

Zaista, lijepo ponašanje i čišćenje duše su vrlo bitna pitanja vjere. Časni prethodnici (selefu salih) su prikazali islamski ahlak znanjem i praksom u svim njihovim postupcima, njihovo vanjsko ponašanje je bilo tijesno povezano sa unutarnjim ubjedjenjem.

Lijep ahlak (plemenita svojstva) je srž plemenitih šerijatskih stremljenja. Kaže Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Zaista sam poslan da upotpunim lijep ahlak (plemenita svojstva).**"¹ Mi u Allahovom Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, imamo divan uzor, dovoljno je to što ga je njegov Gospodar pohvalio rekavši: "**Jer ti si, zaista, najljepše čudi.**"²

Nema sumnje, musliman treba praktikovati islamske adabe u svim sferama svoga života. Polazeći od toga, odjel za nauku pri Humanitarnoj organizaciji "Islamski vakuf" je odlučio da napiše knjigu o moralu i lijepom ponašanju u svjetlu Kur'ana i sunneta. Knjiga ima dva poglavlja, a u svakom poglavlju je nekoliko naslovnih cjelina. Te naslovne cjeline su:

PRVO POGLAVLJE: ADABI LIJEPOG PONAŠANJA

1. Učitost u ophođenju sa Uzvišenim Allahom
2. Adabi lijepog odnosa prema časnom Kur'anu
3. Adabi lijepog odnosa prema Allahovom Poslaniku sallahu alejhi ve sellem
4. Adabi lijepog odnosa prema drugovima Allahova Poslanika sallahu alejhi ve sellem
5. Adabi lijepog odnosa prema džamijama
6. Adabi odgoja duše
7. Adabi čišćenja i čistoće
8. Adabi obavljanja nužde

¹ Bilježi ga Buharija u knjizi El-Edebu el-mufred, broj 273, i Bejheki u Es-Sunenu el-kubra, poglavlje: Lijep ahlak i njegova uzvišena svojstva.

² El-Kalem 4.

9. Adabi upotrebe misvaka (ili četkice za zube)
10. O odnosu prema lijepim urođenim svojstvima
11. Adabi spavanja
12. Adabi lijepog ponašanja pri jedenju i pijenju
13. Adabi odijevanja
14. Propisi klanjanja istihare
15. Adabi lijepog ponašanja pri putovanju
16. Adabi lijepog odnosa prema roditeljima
17. Adabi lijepog odnosa prema djeci
18. Adabi lijepog odnosa prema bračnom drugu
19. Adabi lijepog odnosa prema rođacima
20. Adabi lijepog odnosa prema komšijama
21. Adabi lijepog odnosa prema prijateljima
22. Adabi lijepog odnosa prema muslimanima
23. Adabi islamskog misionarstva
24. Adabi traženja znanja
25. Adabi lijepog ponašanja prilikom traženja dopuštenja za ulazak
26. Adabi ophođenja sa nevjernicima
27. Adabi lijepog odnosa prema životinjama

DRUGO POGLAVLJE: MORAL

PRVO: Primjeri pohvalnih moralnih osobina

1. Istinoljubivost	2. Emanet
3. Strpljivost	4. Skromnost
5. Plemenitost	6. Samilost
7. Pravednost	

DRUGO: Primjeri pokuđenih moralnih osobina

1. Laganje	2. Prevara
3. Oholost	4. Škrtost
5. Zavidnost	6. Nepravednost
7. Ogovaranje (Gibet)	8. Prenošenje tuđih riječi (Nemimet)
9. Zulum (nepravda)	

PRVO POGLAVLJE:

ADABI LIJEPOG PONAŠANJA

1 - Učtivost u ophođenju sa Uzvišenim Allahom

Iskreno obavljanje ibadeta samo radi Allaha i čišćenje ibadeta od primjesa širka i licemjerstva je prvi zahtjev učtivosti u ophođenju sa Uzvišenim Allahom. Rekao je Uzvišeni: "*A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru isповједају.*"¹ I kazao je: "*Ko želi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, obožavajući svoga Gospodara, ne čini Njemu ravnim nikoga.*"²

Iskrenost podstiče vjernika na izvršavanje naredbi Uzvišenog Allaha i ostavljanje Njegovih zabrana. Rekao je Uzvišeni, opisujući kako vjernici slijede Njegove naredbe: "*I oni govore: čujemo i pokoravamo se, oprosti nam, Gospodaru naš, Tebi ćemo se vratiti.*"³

Ustrajnost u činjenju dobrih djela rađa poniznost i skrušenost pred Uzvišenim Allahom, naročito u namazu. Rekao je Uzvišeni: "*Namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno*"⁴, i kaže, slavljen je On i Uzvišen: "*Ono što žele, vjernici će postići, oni koji namaz svoj ponizno obavljaju.*"⁵ Kada se srce vjernika ispuni osjećanjem strahopoštovanja pri stajanju pred Uzvišenim Allahom biva ponizno, i to se ispolji na njegovom tijelu, u svim njegovim djelima i u svakoj situaciji, tako da postane zahvalnost Allahu na Njegovim blagodatima.

Allahove blagodati su bezbrojne, i na svakoj blagodati se treba zahvaljivati. Zahvalnost na blagodatima se ispoljava upotrebljavanjem tih blagodati u pokornosti Allahu i u ugodnim i lijepim stvarima. Jezik je blagodat, a primjer zahvaljivanja na blagodati jezika je da se stalno zahvaljuje Allahu govoreći *Elhamdulillahi*. Dijete je blagodat, a zahvalnost na toj blagodati se ispoljava odgajanjem djeteta u islamu, takođe, u poslušnosti roditeljima, u učenju napamet časnog Kur'ana, itd. Mnogo je blagodati koje su date čovjeku a na koje treba uzvaračati sa zahvalnošću. Kaže Uzvišeni: "*Ako vi budete brojali Allahove blagodati, nećete ih nabrojati.*"⁶ Uz to, vjernik je izložen musibetima i nedaćama u kojima ne može ništa osim da bude strpljiv i zadovoljan sa Allahovom odredbom i da se nada nagradi od Uzvišenog Allaha. Kaže Poslanik sallahu alejhi ve sellem: "*Čudan li je primjer vjernika! U svakoj situaciji on dobija, a takvo stanje nije ni s kim drugim nego samo sa vjernikom: ako ga zadesi kakva radost, on zahvaljuje Allahu pa mu*

¹ El-Bejjine 5.

² El-Kehf 110.

³ El-Bekare 285.

⁴ El-'Ankebut 45.

⁵ El-Mu'minun 1-2.

⁶ En-Nahl 18.

bude dobro, a ako, ga, pak, pogodi kakvo zlo i šteta, on se strpi, pa mu opet bude dobro."¹

Kada vjernik slijedi ove adabe učitivosti u ophođenju sa Uzvišenim Allahom poprimi osobinu stida od Allaha i time postane od Allahovih robova koji ostavljaju ono što im je On zabranio i izvršavaju ono što im je On naredio. Ovo značenje je pojasnio Poslanik sallahu alejhi ve sellem u hadisu kojeg prenosi Abdullah ibn Mes'ud radijallahu anhu, u kojem kaže da je Poslanik sallahu alejhi ve sellem rekao: "**Stidite se Uzvišenog Allaha istinskim stidom.**" Rekoše ashabi: "Allahov Poslaniče, mi se, hvala Allahu, stidimo." Pa im reče: "**Nije to istinski stid, nego istinski stid je da čuvaš glavu (da je ne upotrebljavaš u neposlušnosti Allahu) i ono što se nalazi na njoj (da čuvaš jezik, oči i uši od onog što je zabranjeno), i da čuvaš stomak (od jedenja harama) i onog što je spojeno sa njim (da ne upotrebljavaš polni organ, ruke, noge i srce u griješenju), i neka ti je na umu smrt i raspadanje u kaburu, a onaj ko želi ahiret ostaviće dunjalučki sjaj. Pa ko ovako radi, taj se stidi Uzvišenog Allaha istinskim stidom.**"²

Vjernik kada počini neki grijeh požuri da učini tevbu (pokajanje), žećeći oprost, strahujući od kazne i ne gubeći nadu u Allahovu milost, a Allahova milost sve obuhvata. Rekao je Uzvišeni: "*Reci: O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost. Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.*"³

¹ Muslim, Knjiga o zuhudu, poglavje: Vjernik u svakoj situaciji dobija, broj 2999.

² Tirmizi, knjiga: Opis Sudnjeg dana, poglavje: Broj 24, broj 2458, kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je garib", a šejh Albani smatra da je hadis hasen.

³ Ez-Zumer 53.

2 - Adabi lijepog odnosa prema časnom Kur'anu

Kur'an je Allahov govor, objavljen Njegovom vjerovjesniku Muhammedu, sallahu alejhi ve sellem, njegove riječi su mudžiza¹, a njegovo čitanje je ibadet, prenešen je mutevatir² predajom i zapisan između korica Mushafa od početka sure El-Fatiha do kraja sure En-Nas³.

Ova definicija pokazuje koliko Kur'an ima veliko mjesto u grudima muslimana. On je izvor njihove akide, zakonodavstva i morala, i on je ishodište njihovog ponosa i sreće na dunjaluku i ahiretu.

Poslanik sallahu alejhi ve sellem je zapamtio i shvatio časni Kur'an, i učio ga je pred Džibrilom, alejhisselam, a zatim su ga ashabi učili pred Poslanikom, sallahu alejhi ve sellem. A dokaz njihovog poštovanja prema časnom Kur'antu je to što su se odgojili na njegovim uzvišenim principima, kao što kaže Uzvišeni: "*Eto toliko. Pa ko poštiva Allahove propise – znak je čista srca.*"⁴

Od adaba lijepog odnosa prema časnom Kur'antu je da se za njegovo čitanje izabere mjesto i položaj koji mu priliče, i da se bude, koliko je moguće, u najpristojnjem stanju: pod abdestom i okrenut prema Kibli. Rekao je Uzvišeni: "*On je, zaista, Kur'an plemeniti, u Knjizi brižljivo čuvanoj, dodirniti ga smiju samo oni koji su čisti.*"⁵ Obaveza je muslimanu, kada hoće čitati Kur'an, da prouči isti'azu (koja glasi: *E'uzu billah-i-mine-š-šejtani-r-radžim*), a mustehab je da prouči bismillu na početku svake sure, osim na početku sure Et-Tevbe. Smisao toga je što je Kur'an put Allahovih uputa, a šejtan želi da odvrati vjernika od bilo koje upute. Način učenja Kur'ana je da karija (učač) na početku učenja prouči: *E'uzu billah-i-mine-š-šejtani-r-radžim*, jer Uzvišeni Allah kaže: "*Kada hoćeš da učiš Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu od šeštana prokletog*"⁶, a zatim da prouči: *Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim*. Prilikom učenja Kur'ana treba biti skrušen, razmišljati o onome što se uči, biti srcem prisutan i razumjevati značenja i tajne Kur'ana. Kaže Uzvišeni: "*Kako oni ne razmisle o Kur'antu, ili su im na srcima katanci.*"⁷

¹ mudžiza: nadnaravna pojava

² mutevatir predaja: predaja koju prenosi velik broj prenosilaca hadisa tako da je nemoguće da su se složili na laži.

³ Kaže Ragib el-Asfehani u knjizi "El-Mufredat", str. 204: "Čini ga posebnim što je on Knjiga objavljena Muhammedu, sallahu alejhi ve sellem, pa mu je to postalo obilježje".

⁴ El-Hadždž 32.

⁵ El-Vaki'a 77-79.

⁶ En-Nahl 98.

⁷ Muhammed 24.

Ne treba žuriti prilikom učenja Kur'ana, jer Uzvišeni kaže: "*I izgovaraj Kur'an pažljivo*"¹, i kaže: "*Ne izgovaraj Kur'an jezikom svojim da bi ga što prije zapamatio, Mi smo dužni da ga saberemo da bi ga ti čitao.*"²

Treba se truditi da se uči što ljepšim glasom bez izvještačenosti³, jer jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Nikome Allah nije dozvolio ono što je dozvolio Vjerovjesniku koji lijepim glasom, melodično i glasno uči Kur'an.**"⁴

Ako učač ne može učiti Kur'an po tertilu⁵, nastojaće da popravlja izgovorjanje kur'anskih ajeta shodno njegovim mogućnostima, koliko je u stanju, a Uzvišeni Allah će mu udvostručiti nagradu zbog teškoće koju nalazi prilikom učenja i nastojanja da pravilno izgovara. A to ne znači da onaj koji nepravilno uči, ako neprestano tako uči nezalažući se onoliko koliko može da popravi svoje učenje, ima dvostruku nagradu. U ovom značenju su riječi Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Onaj koji vješto uči Kur'an je u društvu časnih i čestitih pisara (meleka), a onaj koji ga uči sa teškoćom, zamuckujući ima dvije nagrade.**"⁶

Kada vjernik čuje nekog da uči Kur'an treba da šuti i razmišlja o onom što se uči. Rekao je Uzvišeni: "*A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da bi vam se smilovalo.*"⁷

Ako prilikom učenja Kur'ana prouči ajet u kom se spominje sedžda, treba učiniti sedždu, ako je u mogućnosti, a ako prouči ajet u kom se spominje džehennemska vatra treba se utjecati Allahu od nje, a isto tako, ako prouči ajet u kom se spominje Džennet ili dženetlige, treba moliti Uzvišenog Allaha da ga uvede u Džennet.

Nije dozvoljeno prilikom argumentiranja Kur'anom navoditi kur'anske ajete po značenju. Ako ne zna napamet kur'anski tekst koji želi citirati, treba da se suzdrži od navođenja tog teksta, jer je zabranjeno prenošenje Kur'ana po značenju, pod sumnjom ili nagađanjem iz bojazni da mu se ne pripše našto što nije od njeg ili izostavi ono što je njegov sastavni dio.

Imajući u vidu sve spomenuto, vjernik treba nastojati da uči i proučava Kur'an sa učenjacima (poznavaocima kur'anskih znanosti), jer je

¹ El-Muzemmil 4.

² El-Kijame 16-17.

³ Čitati prirodnim i autentičnim glasom bez grešaka u čitanju.

⁴ Buharija, Knjiga o tevhidu, poglavljje: Riječi Poslanika sallahu alejhi ve sellem: Onaj koji vješto uči Kur'an, broj 7544, i Muslim, Knjiga o putnicima, poglavljje: Uljepšavanje glasa prilikom učanja Kur'ana, broj 792.

⁵ tertil: pažljivo izgovaranje Kur'ana

⁶ Buharija, knjiga: Tefsir, poglavljje: Sura 'Abese, broj 4937, i Muslim, knjiga: Namaz musafira, poglavljje: Vijednost vještog učača Kur'ana, broj 204.

⁷ El-E'raf 204.

Poslanik sallahu alejhi ve sellem rekao: "Neće se sastati vjernici u Allahovoju kući, čitajući Allahovu Knjigu i međusobno je proučavajući, a da se neće na njih spustiti smirenost, prekrit ih milost, okružit ih meleci i da ih Allah neće spomenuti onima (melecima) koji su kod Njega."¹

Takođe, vjernik treba biti ustrajan u čitanju Kur'ana tako da svaki dan odredi dio vremena za učenje Kur'ana i da ga redovno ponavlja². Kaže Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Ponavljajte ovaj Kur'an, tako mi Onog u čijoj ruci je Muhammadova duša, on brže izmiče od deve iz njenog povotca.**"³

¹ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlje: Vrijednost okupljanja radi čitanja plemenitog Kur'ana i zikrenja, broj 2699.

² Pod ponavljanjem se podrazumijeva: čitanje Kur'ana, učenje napamet, primjenjivanje naučenog u praksi i poučavanje drugih.

³ Buharija, Knjiga o vrijednostima Kur'ana, poglavlje: Pamćenje Kur'ana i njegovo ponavljanje, broj 5033.

3 - Adabi lijepog odnosa prema Allahovom Poslaniku sallahu alejhi ve sellem

Vjerovjesništvo ima veliko mjesto u dušama vjernika. Uzvišeni Allah je učinio da pokornost Njegovom Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, bude dio pokornosti Njemu subhanahu ve te'ala, kaže Uzvišeni: "*Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu.*"¹

Uzvišeni Allah je naredio da se veliča i poštuje Poslanik sallahu alejhi ve sellem, te da se u njegovom prisustvu i prilikom razgovora sa njim stiša glas, rekavši: "*O vjernici, ne džíte glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primjetite.*"²

Sabit ibn Kajs radijallahu anhu, ashab Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, je imao snažan glas, i bojeći se da ne bude od onih na koga se odnosi ovaj ajet nije dolazio na sastanke i predavanja Poslanika sallahu alejhi ve sellem, pa mu je Poslanik sallahu alejhi ve sellem pojasnio da to nije tako. Zabilježeno je Muslimovom Sahihu da je Enes ibn Malik radijallahu anhu rekao: "Nakon što je objavljen ovaj ajet: '*O vjernici, ne džíte glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa*'³, Sabit ibn Kajs je sjeo u svoju kuću rekavši: 'Ja sam stanovnik vatre', pa se držao daleko od Poslanika, sallahu alejhi ve sellem. Upitao je Poslanik sallahu alejhi ve sellem S'ad ibn Mu'aza: '**O Ebu 'Amr, šta je sa Sabitom, da nije bolestan?**' S'ad odgovori: 'On je moj komšija, a nije mi poznato da je bolestan.' Zatim je S'ad otišao Sabitu i spomenuo mu riječi Poslanika sallahu alejhi ve sellem, pa reče Sabit: 'Objavljen je ovaj ajet, a vi znate da sam ja od vas najsnažnijeg glasa u razgovoru sa Poslanikom sallahu alejhi ve sellem, zato sam ja stanovnik vatre.' S'ad je ovo prenio Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, pa je on rekao: '**Ne, nego je on stanovnik Dženneta.**'"⁴

Od učtivog i pristojnog ophođenja prema Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, je često donošenje salavata na njaga, sallahu alejhi ve sellem, a to je posebno preporučljivo pri spomenu njegova imena. Na ovo upućuju riječi Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Ko doneše jedan salavat na mene, Uzvišeni Allah doneše deset salavata na njega**"⁵, i u drugo

¹ En-Nisa 80.

² El-Hudžurat 2.

³ El-Hudžurat 2.

⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavje: Strah vjernika da mu se ne poništi djelo, broj 119.

⁵ Muslim, Knjiga o namazu, poglavje: Preporučljivost ponavljanja za mujezinom, broj 14.

hadisu: "**Ponižen je čovjek u čijem prisustvu se spomene moje ime a ne donese salavat na mene.**"¹

Učtivo i pristojno ophođenje prema Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, pored spomenutog, se ogleda u mnogim stvarima, od kojih su najvažnije sljedeće:

- Slijediti njegove naredbe, kloniti se zabrana i pridržavati se njegovog sunneta vanjštinom i unutrašnjošću, jer je Uzvišeni rekao: "**O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela vaša**"², i kaže Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Sav moj ummet ući će u Džennet, osim onih koji to odbiju**". Rekoše: "A ko će to odbiti, Allahov Poslaniče?" "**Ko mi se pokori ući će u Džennet, a ko mi se suprostavi, taj je odbio**", odgovori on.³

- Voliti Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, više od samog sebe, rođenog djeteta i cijelog svijeta, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, нико од вас неће vjerovati sve dok mu ne budem draži od rođenog djeteta i njegovih roditelja.**"⁴ Značenje hadisa je da iman vjernika neće biti potpun osim sa davanjem prednosti pokornosti Posalaniku, sallahu alejhi ve sellem, nad pokornosti nekom drugom, a da ne govorimo da mu se ne suprostavlja. Takođe, pokazivanje ljubavi i naklonosti prema onome kome ih je on pokazivao, a nepodnošljivosti prema onome kome ju je on pokazivao, te zadovoljstva sa onim s čim je on bio zadovoljan, a nezadovoljstva sa onim s čim je on bio nezadovoljan, pazeci pri tome da se ne digne iznad nivoa na kojeg ga je Uzvišeni Allah postavio.

Traženje pomoći od Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, upućivanje dove njemu mimo Allaha i druge vrste ibadeta koji se ne čine osim Uzvišenom Allahu, nisu izraz ljubavi prema Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, niti spadaju u učtivo i pristojno ophođenje prema njemu. Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je upozorio od svega ovoga u hadisu u kojem kaže: "**Nemojte me uzdizati kao što su kršćani uzdigli sina Merjeminog, uistinu, ja sam Njegov rob, i zato recite: Allahov rob i Njegov Poslanik.**"⁵ Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je to rekao

¹ Tirmizi, Knjiga o dovama, poglavljje: Riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "Ponižen je čovjek ...", broj 3545, i u njemu je dodatak, kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen garib".

² Muhammed 33.

³ Buharija, Knjiga o čvrstom držanju Kitaba i sunneta, poglavljje: Slijedenje sunneta Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, broj 728.

⁴ Buharija, Knjiga o imanu, poglavljje: Voliti Poslanika je dio imana, broj 14, a hadis prenosi Ebu Hurejre radijallahu anhu, i Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Obaveza ljubavi prema Allahovom Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, broj 44, hadis prenosi Enes, radijallahu anhu, i u njemu je dodatak: "... i cijelog svijeta".

⁵ Buharija, knjiga: Hadisi o vjerovjesnicima, poglavljje: Riječi Uzvišenog: "I spomeni u Knjizi Merjemu", broj 3445.

rekao zato da se ne bi nekim od tih puteva unosile novotarije u vjeru, poput novotarija mevluda i njemu slično, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Onaj ko unese u našu vjeru ono što nije od nje, to mu se odbija.**"¹ Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je na najsavršeniji način upotpunio vjeru, dostavio poslanicu, izvršio emanet i dao pouku ummetu, kao što kaže Uzvišeni: "*Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.*"²

¹ Buharija, Knjiga o dogovoru, poglavlj: Kada se dogovore na nepravednom ugovoru, broj 2697, i Muslim, Knjiga o suđenju, poglavlj: Ništavnost neispravnih propisa, broj 1718.

² El-Maide 3.

4 - Adabi lijepog odnosa prema ashabima Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem

Musliman vjeruje da je dužnost voljeti ashabe Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, da su oni, u odnosu na ostale vjernike-muslimane, odabraniji i da se međusobno u vrlinama i stupnju odabranosti razlikuju. Najodabraniji među njima su četvorica prvih halifa shodno njihovom redoslijedu u hilafetu. Ebu Bekr es-Siddik, radijallahu anhu, je apsolutno najodabraniji drug Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Da sam nekoga uzeo za svoga prisnog prijatelja, sigurno bih za njega uzeo Ebu Bekra, ali on mi je brat (u vjeri) i drug, a Allah je vašeg druga uzeo za prisna prijatelja.**"¹ Zatim, iza njega slijedi: Omer ibn el-Hattab, zatim Osman ibn 'Affan, a zatim Alija ibn Ebi Talib radijallahu anhum, jer je Alija radijallahu anhu rekao: "Hoćete li da vas obavjestim o najboljem u ovom Ummetu, poslije vjerovjesnika, to je Ebu Bekr", a zatim je rekao: "Hoćete li da vas obavjestim o najboljem u ovom Ummetu, poslije Ebu Bekra, to je Omer."² Zatim, u vrlinama iza njih slijede ostala desetorica kojima je obećan Džennet, oni su odabraniji u odnosu na ostale vjernike-muslimane. Za njih je Uzvišeni, hvaleći ih, rekao: "*Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime. Za njih je On pripremio džennetske bašće kroz koje rijeke teki, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh.*"³ A kaže Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Najbolji ljudi su moja generacija, zatim generacija poslije njih, i zatim generacija poslije njih.**"⁴ Pripadnici Ehli sunneta ve džemata su ustrajni i predani u iskazivanju ljubavi prema ashabima Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, mole Allaha da bude sa njima zadovoljan i da im se smiluje, prihvataju njihova mišljenja u šerijatskim propisima i slijede njihove sunnette. Ne uznenimiravati ashabe Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, ne vrijedati ih i ne psovati je vid ljubavi prema ashabima

¹ Muslim, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, poglavljje: Odabranost Ebu Bekra es-Siddika, broj 2383, hadis prenosi Abdullah ibn Mes'ud, i Buharija, broj 3654, 3656 i 3658, hadis je prenešen drugim rivajetima i drugim riječima.

² Ahmed, Musned pravovjernih halifa, Musned Alije ibn Ebi Taliba, broj 833.

³ Et-Tevbe 100.

⁴ Buharija, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, poglavljje: Vrijednost ashaba Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, broj 3652, Muslim, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, poglavljje: Vrijednost ashaba Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, zatim generacije poslije njih, broj 533.

Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ne vrijedajte moje drugove, tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, kada bi neko od vas potrošio zlata koliko je brdo Uhud, ne bi zaslužio pregršt jednog od njih, niti pola pregršti.**"¹

Supruge Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, majke pravovjernih, imaju ogromno mjesto u dušama vjernika. Njihove vrline su u širenju znanja koje su uzele od Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, i poučavanju Ummeta onome što je govorio i radio Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, naročito u njihovim kućama. S toga je dužnost da im se bude zahvalan za ovo dobro, moliti Allaha da bude zadovoljan sa njima, dobiti za njih i pokazivati ljubav i naklonost prema njima, jer je Uzvišeni rekao: "**Vjerovjesnik treba da bude preči vjernicima nego oni sami sebi, a žene njegove su kao majke njihove.**"²

¹ Buharija, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, poglavljje: Riječi Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "Da sam nekog uzeo za svog prisnog prijatelja", broj 3637, i Muslim, Knjiga o vrijednosti ashaba Allahova Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, poglavljje: Zabrana vrijedanja ashaba, broj 540.

² El-Ahzab 6.

5 - Adabi lijepog odnosa prema džamijama

Džamije su Allahove kuće i mjesto činjenja ibadeta Uzvišenom Allahu. Zato plemeniti Kur'an podstiče vjernike na njihovu izgradnju i održavanje na najpotpuniji način, kaže Uzvišeni: "*Allahove džamije grade i održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju i koji molitvu obavljaju i zekat daju i koji se nikog osim Allaha ne boje, oni su nadati je se, na pravom putu.*"¹

Održavanje džamija se vrši neprestanim činjenjem ibadeta, poput: namaza, zikra, i'tikafa, održavanjem predavanja, konferencija i naučnih dersova, a da ne govorimo o održavanju lijepog izgleda džamije, poput: stalnog čišćenja, osvjetljavanja lampama i svjetiljkama, vođenja računa o čistoći. Održavanje džamija, takođe, obuhvata popravljanje onog što se pokvari i sruši, i sprečavanje da se u njima radi ono zašta nisu napravljene, poput: prodaje, kupovine i raspitivanje o izgubljenoj stvari ili životinji, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao čovjeku koji je u džamiji tražio izgubljenu crvenu devu: "**Dabogda je ne našao, džamije su napravljene zbog onog zbog čega su napravljene (zbog namaza, učenja Kur'ana, zikra i slično).**"² Na ovo ukazuje i drugi hadis u kojem Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Ko čuje, u džamiji, čovjeka kako traži i opisuje izgubljenu životinju, neka kaže: neka ti je Allah ne vратi. Zaista, džamije nisu zato napravljene**"³. Ovo je dokaz da se u džamijama radi samo ono čime se traži Allahovo lice, našto ukazuju riječi Uzvišenog: "**Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome.**"⁴

Prilikom odlaska u džamiju, poželjno je, da se musliman, prije ulaska u džamiju, očisti od velikog i malog hadesa (uzimanjem gusula ili abdesta), te da obuče čisto i lijepo odijelo, koje prekriva stidno mjesto, upravljujući se riječima Uzvišenog: "**O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kada hoćete da namaz obavite.**"⁵ Takođe, mustehab je koristiti misvak (čistiti zube), našto upućuju riječi Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Da se ne bojim da će otežati mom Ummetu, naredio bih da koriste misvak (čiste zube) prije svakog namaza.**"⁶

¹ Et-Tevbe 18.

² Muslim, Knjiga o džamijama, poglavljje: Zabрана raspitivanja o izgubljenoj životinji u džamiji, broj 569.

³ Muslim, Knjiga o džamijama, poglavljje: Zabранa raspitivanja o izgubljenoj životinji u džamiji, broj 568.

⁴ El-Džinn 18.

⁵ El-E'raf 31.

⁶ Buharija, Knjiga o džumi-namazu, poglavljje: Upotreba misvaka petkom, broj 887, i Muslim, Knjiga o čišćenju, poglavljje: Upotreba misvaka, broj 252, a tekst hadisa je od Buharije.

Ne treba dolaziti u džamiju onaj ko je jeo crveni ili bijeli luk, da ne bi uznemiravao klanjače i meleke, a dokaz za ovo su riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Neka se udalji od nas onaj ko je jeo crveni ili bijeli luk**", ili je rekao: "**Neka se udalji od naše džamije, i neka sjedi u svojoj kući.**"¹

Prilikom ulaska u džamiju mustehab je ući desnom nogom, zatim donijeti salavat na Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, a zatim proučiti:

(اللهم افتح لي أبواب رحمتك)

Allahumm-e-ftah li ebvabe rahmetik (Allahu moj, otvor mi vrata Tvoje milosti)² i prije nego što sjedne, klanjati dva rekata Tehijetul-mesdžida. Ne treba gaziti preko svijeta, niti prolaziti ispred njih i prekidati im namaz, jer je to Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, zabranio, rekavši: "**Da zna, onaj koji prolazi ispred klanjača, koliki je to grijeh, bolje bi mu bilo da stoji četrdeset (godina) nego da prođe ispred njega.**"³

Vjernik treba da se ponaša, u džamiji, smireno i dostojanstveno, da ne diže glas niti da se prepire, a na ovo upućuje ono što je prenešeno od Es-Saib ibn Jezida, radijallahu anhu, kaže: "Bio sam u džamiji, neki čovjek me je pogodio kamenčićom, pa sam pogledao i vido Omara ibn el-Hattaba, radijallahu anhu, te mi mi reče: "Idi i dovedi mi ovu dvojicu", pa sam ih doveo. Pitao ih je odakle su, rekoše da su iz Taifa. Pa im reče Omer: "Da ste odavde, udario bih vas, podižete svoje glasove u džamiji Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem."⁴

A kada želi učiti Kur'an, u džamiji, nastojaće će da mu glas bude umjeren da ne bi ometao druge u namazu ili učenju, u tom kontekstu kaže Uzvišeni: "*Reci: Zovite: 'Allah' ili zovite: 'Milostivi', a kako Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša. Ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad molitvu obavljaš, a i ne prigušuj ga; traži sredinu između toga.*"⁵

Prilikom izlaska iz džamije mustehab je izaći lijevom nogom, zatim proučiti dovu izlaska:

(اللهم إني أسألك من فضلك)

¹ Buharija, Knjiga o ezanu, poglavljje: Ono što je došlo o nekuhanom bijelom luku i o crvenom luku, broj 887, i Muslim, Knjiga o džamijama, poglavljje: Zabrana onome ko jeo bijeli ili crveni luk, broj 564.

² Ebu Davud, Knjiga o namazu, poglavljje: Šta se kaže prilikom ulaska u džamiju, broj 465. Šejh Albani je ocijenio hadis kao vjerodostojan.

³ Buharija, Knjiga o namazu, poglavljje: Grijeh onog koji prolazi ispred klanjača, broj 510.

⁴ Buharija, Knjiga o namazu, poglavljje: Podizanje glasa u džamiji, broj 470.

⁵ El-Isra 110.

**Allahumme inni eseluke min fadlik (Allahu moj, daruj me Tvojom
dobrotom).¹**

¹ Muslim, Knjiga o musafirima, poglavljje: Šta se kaže pri ulasku u džamiju, broj 713.

6 - Adabi odgoja duše

Musliman neprestano radi na odgajanju i čišćenju svoje duše. A Uzvišeni je rekao: "*Uspjeće samo onaj ko je očisti, a biće izgubljen onaj ko je uprlja.*"¹ Duša se čisti vjerovanjem u Allaha i dobrom djelom, dokaz za to su riječi Uzvišenog: "*Tako mi vremena, čovjek, doista, gubi, samo ne oni koji vjeruju i koji dobra djela čine, i koji jedni drugima istinu preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje*"², i riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Svaki čovjek kada osvane je trgovac svojom dušom, pa bude ili njen osloboditelj, ili upropastitelj.**"³

U dobra djela spada približavanje Uzvišenom Allahu pokornošću, žurenje s pokajanjem i traženjem oprosta neposredno poslije nevaljalih djela kada se dese, jer grijesi oslijeljuju srca i prljaju duše. U tom smislu kaže Uzvišeni: "*A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova.*"⁴ A kada se pokaje i dobra djela čini, vrati se nur (svjetlo) u njegovo srce. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Kada vjernik počini neki grijeh, na njegovu srcu se pojavi crna mrlja. Ako ga prekine dalje činiti, zatraži oprost i pokaje se, srce će mu se očistiti, a ako ga i dalje nastavi činiti, i mrlja će se povećavati sve dok mu ne zahvati cijelo srce. To je koprena o kojoj se govori u riječima Uzvišenog: 'A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova'.**"⁵ U drugom hadisu Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, podstiče da se loše djelo poprati dobrim: "**Boj se Allaha gdje god da si, loše djelo poprati dobrim, izbrisće ga i lijepo se sa ljudima ophodi.**"⁶

Musliman u odgoju svoje duše traži pomoć u dovi, ona je silno oružje, njome se musliman štiti od grijeha i sa njom se pomaže u činjenju dobrog djela i ostvarenju želje. Došlo je u vjerodostojnom hadisu da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, dovio riječima: "**Allahu moj, učini moju dušu bogobojaznom i očisti je. Ti najbolje čistiš dušu, Ti si njen vlasnik i Gospodar.**"⁷ Isto tako, duša se odgaja i oživljava čestim spominjanjem Allaha, zato je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao:

¹ Eš-Šems 9.

² El-'Asr 1-3.

³ Muslim, Knjiga o čišćenju, poglavljje: Vrijednost abdesta, broj 223.

⁴ El-Mutaffifin 14.

⁵ Tirmizi, Knjiga o tefsiru, poglavljje: Tefsir sure El-Mutaffifin, broj 3334.

⁶ Tirmizi, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavljje: Ono što je prenešeno o ophođenju sa ženama, broj 1987, , kaže Tirmizi:"Ovaj hadis je hasen sahīh", i prenosi ga Hakim (1/141), i kaže:"Hadis je sahīh po šartima Buharije i Muslima".

⁷ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavljje: Traženje utočišta od zla koje je učinjeno i koje nije učinjeno, broj 2722.

"Neka ti jezik stalno bude mokar od spominjanja Uzvišenog Allaha."¹
Važnost zikra (spominjanje Allaha) u odnosu na dušu je poput važnosti duše u odnosu na tijelo.

¹ Ibn Madže, Knjiga o adabima lijepog ponašanja, poglavlje: Vrijednost zikra, broj 3793.

7 - Adabi čišćenja i čistoće

Čistoća je propisana Kur'anom i Sunnetom. Uzvišeni Allah veli: "*A ako ste džunubi, onda se okupajte*"¹, i "*I haljine svoje očisti*"², i kaže: "*Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.*"³ U tom smislu Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Čistoća je pola imana.**"⁴

Čistoća ima dvije vrste: spoljašnja i unutrašnja.

Unutrašnja čistoća se postiže iskrenim pokajanjem za sve učinjene grijeha i djela nepokornosti, kao što su: širk, sumnja, zavidnost, zloba, varanje, oholost, samoljublje, licemjerje, želja za prestižom i slično. Pored toga, unutrašnja čistoća se postiže iskrenošću, sklonošću prema dobru, istinoljubivošću, skromnošću i željom da sve namjere i dobra djela budu radi Allahova lica.

Spoljašnja čistoća se ostvaruje uklanjanjem nečistoća čistećom vodom sa odjeće klanjača, tijela i mjesta gdje se klanja, a u slučaju da nema vode, ili ima vode ali se ne može upotrijebiti iz određenog razloga, uzeće se tejemnum čistom zemljinom površinom.

Musliman je dostojan toga da mu tijelo, odijelo, hrana, piće, stan i mjesto gdje sjedi budu uvijek čisti, i da nastoji, koliko je moguće, da bude namirisan i iščešljjan. Sve spomenuto se posebno preporučuje prilikom klanjanja u džematu, petkom i u danima ramazanskog i kurbanskog Bajrama, na što ukazuju riječi Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Zaista, Uzvišeni Allah je lijep i voli ljepotu.**"⁵

Musliman se puno trudi u svim pitanjima svoga života, on vodi računa o čistoći ulica, ne bacu otpad i smeće bilo gdje, niti uznemirava ljude na bilo koji način, naprotiv, on uklanja neprijatnosti ako nađe na njih povodeći se riječima Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**I otklanjanje neprijatnosti sa puta je sadaka.**"⁶

A otklanjanje neprijatnosti sa puta je dio imana, kao što kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, u hadisu kojeg prenosi Muslim u svom Sahihu: "**Iman ima sedamdeset i nekoliko dijelova, ili šezdeset**

¹ El-Maide 6.

² El-Muddessir 4.

³ El-Bekare 222.

⁴ Muslim, Knjiga o čistoći, poglavljje: Vrijednost abdesta, broj 223.

⁵ Muslim, Knjiga o imanu, Poglavlje o velikim grijesima i najvećem velikom grijehu, broj 91.

⁶ Buharija, Knjiga o džihadu i ratnom pohodu, broj 2989, i Muslim, Knjiga o zekatu, poglavljje: Naziv sadaka se upotrebljava za svako dobro djelo, broj 1009, ovo je završetak hadisa.

i nekoliko dijelova, najvredniji dio su riječi: la ilah illallah, a najniži dio je otklanjanje neprijatnosti sa puta. I stid je dio imana."¹

¹ Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Dijelovi imana i najvredniji i najniži dio, broj 51.

8 - Adabi obavljanja nužde

Prije samog obavljanja nužde treba se skloniti od očiju ljudi, jer se prenosi da bi Vjerovjesnik, sallahu alejhi ve sellem: "Kada bi htio obaviti veliku nuždu, otišao daleko da ga niko ne vidi."¹

Ukoliko ne postoji nužnik, treba izabrati odgovarajuće mjesto i ne obavaljati ni veliku ni malu nuždu u hladu, gdje obično ljudi sjede i na mjestu kuda se prolazi, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Čuvajte se dva prokletstva**", rekoše ashabi: "Šta su dva prokletstva, Allahov Poslaniče?" Kaže: "**Koji obavlja nuždu na mjestu kuda ljudi prolaze i u hladu gdje sjede.**"² U značenju obavljanja nužde na putu i u hladu su obale rijeka i voćke koje rađaju, a o tome jasno govore hadisi od kojih je onaj u kojem Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Pazite da za obavljanje velike nužde za nužnik ne uzimate tri mesta: prilaze vodi, put kojim ljudi prolaze i hlad.**"³

Musliman ne treba da nosi sa sobom u nužnik ništa na čemu je napisano ime Uzvišenog Allaha, kao što je Mushaf i tome slično.

Pri ulasku u nužnik, mustehab je, zakoračiti lijevom nogom i proučiti:

(بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخَبَثِ وَالْخَبَاثَ)

Bismillahi, Allahumme inni euzu bike mine-l-hubusi ve-l-habasi! (Uime Allaha, Allahu moj utječem ti se od muških i ženskih džinna).⁴

Ne zadizati odjeću prije nego što se spusti blizu zemlje, kako se ne bi otkrilo stidno mjesto koje je obaveza pokriti koliko je moguće, jer se prenosi u vjerodostojnom hadisu u kojem El-Mugire ibn Šu'be, radijallahu anhu, kaže: "Kada sam bio sa Allahovim Poslanikom, sallahu alejhi ve sellem, na putovanju, rekao mi je: "**O Mugire, donesi posudu**", pa sam je donijeo, a on se zatim udaljio sve dok se nije sakrio od mene, te je obavio nuždu."⁵

Pri obavljanju velike ili male nužde treba izbjegavati okretanje prednjom ili zadnjom stranom prema Kibli, jer je Allahov Poslanik,

¹ Ebu Davud, Knjiga o čistoći, Poglavlje o osamljivanju pri obavljanju nužde, broj 2.

² Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Zabrana obavljanja nužde na putevima i u hladovima, broj 269.

³ Ebu Davud, Knjiga o čistoći, poglavlje: Mjesta na kojima je Poslanik sallahu alejhi ve sellem zabranio da se vrši mala nužda, broj 26, i Ibn Madže, Knjiga o čistoći, poglavlje: Zabrana vršenja nužde na putu kojim ljudi prolaze, broj 328, i kaže Ibn Hadžer u knjizi Bulugul meram da je hadis slab zbog nespojenosti seneda, s tim da ga je šejh Albani u knjizi El-Irva' (1/100) ocijenio kao hasen zbog mnogo rivajeta u kojim je prenešen.

⁴ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavlje: Šta se kaže pri ulasku u nužnik, broj 142, i Muslim, Knjiga o hajzu, poglavlje: Šta se kaže pri ulasku u nužnik, broj 375.

⁵ Buharija, Knjiga o namazu, poglavlje: Namaz u šamijskom ogrtaju, broj 363.

sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Prilikom obavljanju nužde, ne okrećite se prednjom ili zadnjom stranom prema Kibli, okrenite se prema istoku ili zapadu.**"¹ Ovo je propis za obavljanje nužde na otvorenom prostoru, dok u zatvorenim prostorijama treba nastojati da se ne okreće prednjom i zadnjom stranom prema Kibli, a ako uradi nije grijeh.

Pokudeno je da se za vrijeme obavljanja nužde priča, jer je došlo u vjerodostojnom hadisu, kojeg bilježi Muslim u svom Sahihu u rivajetu od Ibn Omera radijallahu anhuma, da je neki čovjek prolazio i poselamio Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, kada je on obavljao malu nuždu, pa mu nije uzvratio selam.²

Prilikom potiranja ili pranja (poslije obavljenje nužde) ne treba se desnom rukom potirati ili prati, niti da se njome dodiruje polni organ, jer je Allahov Posalnik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kada neko od vas mokri, neka ne dodiruje svoj polni organ desnom rukom, i neka ne diše (puše) u posudu.**"³

Dovoljna su tri kamenčića prilikom potiranja, ako nečistoća nije prekomjerna, i ne treba se potirati kostima i balegom, jer se prenosi od Selmana, radijallahu anhu, da je rekao: "**Zabranio nam je Allahov Poslanik sallahu alejhi ve sellem da se za vrijeme obavljanja velike ili male nužde okrećemo prema Kibli, da se potiremo desnom rukom, da se potiremo sa manje od tri kamenčića i da se potiremo balegom (od mazgi, magaraca i sl.) i kostima.**"⁴

Bolje je oprati se vodom (nakon obavljenje nužde), ukoliko je moguće, jer se od Aiše, radijallahu anha, prenosi da je rekla: "**Recite svojim muževima neka se (poslije obavljenje nužde) operu vodom, jer ja se stidim (tj. stidi se da im ovo kaže), uistinu, to je radio Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem.**"⁵

Nakon obavljenje nužde iz nužnika treba izaći desnom nogom i proučiti: **(غفرانك) Gufraneke! (Tražim Tvoj oprost).**⁶

¹ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavljje: Ne okreće se prema Kibli prilikom obavljanja nužde, broj 144.

² Muslim, Knjiga o hajzu, Poglavlje o tejemmumu, broj 370.

³ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavljje: Pri mokrenju ne dodirivati polni organ desnom rukom, broj 154.

⁴ Muslim, Knjiga o čistoći, Poglavlje o potiranju poslije nužde, broj 262.

⁵ Tirmizi, Knjiga o čistoći, poglavljje: Ono što je prenešeno o pranju vodom poslije nužde, broj 19, i Nesai, Knjiga o čistoći, poglavljje: Pranje vodom poslije nužde, broj 46, i kaže Tirmizi: "Hadis je hasen sahib", tako je spomenuo šejh Albani u knjizi El-Irva' (1/83), i rekao je: "Hadis je sahib".

⁶ Bilježi ga Buharija u knjizi El-Edebu-l-mufred, broj 693, i Ebu Davud, Knjiga o čistoći, poglavljje: Šta se kaže pri izlasku iz nužnika, broj 30, i Tirmizi, Knjiga o čistoći, poglavljje: Šta se kaže pri izlasku iz nužnika, broj 7, i Ibn Madže, Knjiga o

9 - Adabi upotrebe misvaka (ili četkice za zube)

Islam vodi računa o zdravlju čovjeka, čistoći zubi i njihovom održavanju upotreborom misvaka (ili četkice za zube), jer time se postiže čistoća usta i zadovoljstvo Uzvišenog Allaha. U tom smislu su riječi Allahovog Poslanika sallahu alejhi ve sellem: "**Misvak čisti usta i Gospodar je sa njim zadovoljan.**"¹

Mustehab je upotrebljavati misvak u određenim vremenima, kao što je nakon buđenja iz sna, jer je jedna od mudrosti propisivanja upotrebe misvaka otklanjanje neprijatnih mirisa. Na ovo upućuje ono što se prenosi od Huzejfe radijallahu anhu da je rekao: "Kada se probudi iz sna, Vjerovjesnik sallahu alejhi ve sellem bi čistio usta misvakom."²

Propisano je upotrebljavati misvak, takođe, prilikom ulaska u kuću, a na to upućuje ono što se prenosi od Šurejha ibn Hania, rekao je: "Pitao sam Aišu radijallahu anha šta je Vjerovjesnik sallahu alejhi ve sellem prvo radio kada bi ušao u kuću? Odgovorila je: Čistio bi zube misvakom."³

I prije uzimanja abdesta i obavljanja namaza preporučuje se upotreba misvaka, jer je Allahov Poslanik sallahu alejhi ve sellem rekao: "**Da neću otežati svom Ummetu, naredio bi im da upotrebljavaju misvak (čiste zube) prije svakog namaza**"⁴, a u predaji kod Ahmeda: "**Naredio bi im da upotrebljavaju misvak (čiste zube) pri svakom uzimanju abdesta.**"⁵

Mustehab je da misvak bude od svježeg misvak-drveta, ili ono što ga mijenja od savremenih sredstava kao što je ručna ili električna četkica za zube.

čistoći, poglavljje: Šta se kaže pri izlasku iz nužnika, broj 300, a hadis je šejh Albani ocijenio kao vjerodostojan u knjizi El-Irva'.

¹ Buharija, Knjiga o postu, poglavljje: Postać može upotrebljavati suhi i svježi misvak, broj 27.

² Buharija, Knjiga o abdestu, Poglavlje o upotrebi misvaka, broj 245, i Muslim, Knjiga o čistoći, Poglavlje o upotrebi misvaka, broj 255.

³ Muslim, Knjiga o čistoći, Poglavlje o upotrebi misvaka, broj 253.

⁴ Buharija, Knjiga o postu, poglavljje: Postać može upotrebljavati suhi i svježi misvak, broj 27.

⁵ Buharija, Knjiga o postu, poglavljje: Postać može upotrebljavati suhi i svježi misvak, broj 1934, i Ahmed, u Musnedu onih koji su prenijeli mnogo hadisa, Musned Ebu Hurejre, broj 7335.

10 - O odnosu prema lijepim urođenim svojstvima

Spomenuo je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, lijepa urođena svojstva u hadisu: "**Pet je prirodno urođenih osobina: sunnećenje, odstranjivanje dlaka sa stidnog mjesta, odstranjivanje dlaka ispod pazuha, rezivjanje noktiju i potkresivanje brkova.**"¹

Sunnećenje je odsjecanje kožice koja prekriva glavu polnog organa. Mustehab je to učiniti sedmi dan po rođenju muškog djeteta, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, svoje unuke Hasana i Husejna, sinove njegove kćerke Fatime i Alije, radijallahu anhuma, osunnetio sedmi dan po njihovu rođenju.² Nema smetnje da se osunneti i kasnije sve do prije punoljetstva, na što upućuje hadis kojeg bilježi Ebu Davud od 'Usejmi ibn Kulejb, a on od svog oca, a njegov otac od svog oca da je došao Allahovom Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga da je primio islam, pa mu reče Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Odbaci sa sebe dlake nevjerstva**". Dodao je ravija (Ibn-Džurejdž): "Obavijestio me jedan drugi ashab da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao drugom čovjeku koji je bio sa njim (koji je primio islam): "**Odbaci sa sebe dlake nevjerstva i osunneti se.**"³

Puštanje brade i potkresivanje brkova je jedno od prirodno uređenih svojstava, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Potkresujte brkove i pustite brade**".⁴ I prenešeni su drugi hadisi u formi naredbe iz koje se zaključuje da je puštanje brade vadžib a podkresivanje brkova propisano.

Što se tiče odstranjivanja dlaka sa stidnog mjesta, došla je naredba Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, da se one otklanjaju u hadisu: "**Pet je prirodno urođenih osobina: sunnećenje, odstanjivanje dlaka sa stidnog mjesta, ... itd.**" Odstanjivanjem dlaka sa stidnog mjesta se odnosi na punoljetne muškarce i žene.

Musliman treba čupati dlake ispod pazuha, a ako to ne može izdržati, treba ih brijati ili odstranjivati na bilo koji bezbolan način.

Mustehab je redovno rezivjati nokte. Pri tome je preporučljivo početi sa desnom rukom, zatim preći na lijevu, a potom rezivati nokte na nogama, i to prvo na desnoj, pa onda na lijevoj nozi, jer je Allahov

¹ Buharija, Knjiga o odjeći, poglavlj: Potkresivanje brkova, broj 5889, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlj: Prirodna urođena svojstva, broj 257, a tekst hadisa je od Buharije.

² Bejheki, (8/324).

³ Ebu Davud, Knjiga o čistoći, Poglavlje o čovjeku koji primi islam pa mu se naredi da uzme gusul, broj 356, a šejh Albani je ocijenio hadis zbog mnostva rivajeta kao hasen u knjizi El-Irva' (1/120).

⁴ Buharija, Knjiga o odjeći, poglavlj: Puštanje brade, broj 5893, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlj: Prirodna urođena svojstva, broj 259.

Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, volio počinjati sa desnom stranom u svim prilikama¹, kao što je već spomenuto.

Sve navedeno musliman treba činiti sa namjerom ugledanja na Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, kako bi za to imao nagradu postupanja po njegovom sunnetu, jer se djala mjere po njihovoj namjeri, a svakome pripada ono što naumi.

¹ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavje: Počinjati desnom stranom pri abdestu i guslu, broj 168, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavje: Počinjati desnom stranom prilikom čišćenja i slično, broj 268.

11 - Adabi spavanja

San je velika Allahova blagodat koju je podario Svojim robovima, i u tom smislu Uzvošeni kaže: "*I san vaš počinkom učinili.*"¹

Spavanje ima svoje adabe o kojima treba voditi računa, a ti adabi su:

1. Poslije jacije ne odgadati lijeganje u postelju, osim u posebnim slučajevima: radi sticanja znanja, razgovora sa gostom ili obaveze prema ženi, jer se od Ebu Berze, radijallahu anhu, prenosi da: "Vjerovjesnik, sallahu alejhi ve sellem, nije volio leći prije jacije, niti razgovarati nakon što bi klanjao jaciju."²

2. Nastojati da se ne ide na spavanje bez abdesta, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao Bera' ibn 'Azibu, radijallahu anhu: "**Kada podesh u postelju, uzmi abdest onako kao što ga uzimaš za namaz.**"³

3. Leći na desnu stranu, u početku kada hoće spavati, naslonivši glavu na desnu ruku, a nema smetnje da se kasnije prevrne i leži na lijevoj strani, jer je Allahov, Poslanik sallahu alejhi ve sellem, rekao Bera', radijallahu anhu: "**Kada podesh u postelju, uzmi abdest onako kao što ga uzimaš za namaz, a zatim lezi na desnu stranu**", a u drugom rivajetu: "**Kada pod abdestom legneš u postelju, nasloni glavu na desnu ruku.**"⁴ Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kada bi legao, stavio bi svoju ruku pod obraz, a zatim proučio:

(اللهم باسمك أموت وأحيا ..)

"Allahumme bismike emutu ve ahja ... (Allahu moj,u Tvoje ime, umirem i živim).⁵

4. Ne treba ležati na stomaku (potruške), bilo po danu, ili po noći, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Tako leže stanovnici Džehennema**", a na drugom mjestu: "**Uzvišeni Allah ne voli da se leži potruške.**"⁶

¹ En-Nebe' 9.

² Buharija, knjiga: Namaska vremena, poglavljje: Pokuđeno je spavati prije klanjanja jacije, broj 568, i Muslim, Knjiga o džamijama, poglavljje: Preporučljvost ranog klanjanja sabaha, broj 6311.

³ Buahrija, Knjiga o dovama, poglavljje: Kada zanoći pod abdestom, 6311, i Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavljje: Dova pred sapavanje, broj 2710.

⁴ Ebu Davud, Knjiga o adabima, poglavljje: Šta se prouči prije spavanja, broj 547, kaže Ibn Hadžer u knjizi Fethul bari (11/113): "Sened ovog hadisa je dobar".

⁵ Buharija, Knjiga o dovama, poglavljje: Stavljanje ruke pod desni obraz, broj 6314.

⁶ Ebu Davud, Knjiga o adabima, poglavljje: Čovjek koji leži na stomaku, broj 5040, a ovo je zadnji dio hadisa, Nevevi je ocijenio hadis vjerodostojnjimu u knjizi Rijadu-s-salihin, broj 818.

5. Kada hoće leći u postelju treba je otresti, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas hoće da legne u postelju, neka ivicom ogrtača tresne po postelji, jer on ne zna šta je poslije njega u nju ušlo (prašina ili gmizavci), a zatim neka prouči: (بِسْمِ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي وَبَكَ ارْفَعْهُ، إِنْ أَمْسَكْتُ نَفْسِي فَارْحَمْهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتُهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظْ بِهِ عَبْدَكَ الصَّالِحِينَ)

Bismike rabbi vedatu dženbi, ve bike erfeuhu. Fein emsekte nefsi ferhamha, ve in erselteha fahfazha bima tahfezu bihi ibadeke-s-salihin (Allahu moj, u Tvoje ima liježem i u Tvoje ima se dižem. Allahu moj, ako mi uzmeš dušu, oprosti mi, a ako je ostaviš, sačuvaj me kao što čuvaš Svoje dobre robeve)."¹ Ili neka prouči:

(اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوْضَتْ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مُلْجَأٌ وَمُنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكَتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ)

"Allahumme eslemtu vedžhi ilejke, ve fevvedtu emri ilejke, eldže'tu zahri ilejke ragbeten ve rehbeten ilejke, la meldže' ve mendža minke illa ilejke. Aamentu bikitabikellezi enzelte, ve binebijjikellezi erselte (Allahu moj, ja Ti predajem svoje lice, u Tvoje ruke prepuštam svoju sudbinu, kod Tebe sklanjam svoja leđa, iz nade u Tebe i straha od Tebe, nema utočišta ni spasa od Tebe osim kod Tebe. Vjerujem u Knjigu Tvoju koju si objavio i u Vjerovjesnika Tvoga koga si poslao), i neka ovo bude zadnje što uči."²

12 - Adabi lijepog ponašanja pri jedenju i pijenju

¹ Buharija, Knjiga o dovama, poglavljje 13, broj 6320, i Muslim, Knjiga o zikru i dovi, broj 714, a tekst hadisa je od Buharije.

² Buharija, Knjiga o dovama, poglavljje: Kada zanoći pod abdestom, 3311, i Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavljje: Dova pred apavanje, broj 2710, a tekst hadisa je od Buharije.

Hrana i piće su sredstvo koje je Allah stavio u službu čovjeku radi očuvanja zdravlja njegova tijela i da bi bio u stanju Uzvišenom Allahu činit ibadet, ibadet koji će ga učiniti dostoјnim počasti i sreće na budućem svijetu. Kaže Uzvišeni: "**O poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite.**"¹ Stavljanje jela i pića u službu čovjeka biva potpunije kada se pridržava sljedećih adaba:

1. Voditi računa da hrana i piće budu lijepog i halal porijekla, i da se ostavi ono u čemu ima sumnja ili primjesa harama, jer Uzvišeni veli: "**O vjernici, jedite lijepa jela koja smo vam podarili.**"² Kao što o tome govore i brojni drugi ajeti i hadisi.

2. Nijetiti da jede i piće radi jačanja tijela za činjenje ibadeta Uzvišenom Allahu, kako bi bio nagrađen za ono što pojede i popije, jer mubah (uobičajno dozvoljena) djela sa valjanim nijetom prelaze u dobra djela za koja će biti nagrađen.

3. Prije jela, ukoliko nije siguran da su čiste, treba oprati ruke.

4. Ako mu se harana sviđa da jede, a ako ne sviđa da ostavi i ne traži joj mahane, postupajući po hadisu koji prenosi Ebu Hurejre radijallahu anhu, u kom stoji: "Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, nije nikada spominjao mahantu hrani, nego, ako mu se svidi, jeo bi, a ako mu se ne svidi, onda bi ostavio"³.

5. Mustehab je da jede sa gostom, ženom, djecom ili slugom, zbog riječi Allahog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Okupite se svi za jelom i spomenite Allahove ime, pa će vam u njemu biti bereketa.**"⁴

6. Početi jelo i piće sa bismillom, jer je Allahog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kada neko od vas hoće da jede, neka spomene ime Uzvišenog Allaha, a ako, na početku, zaboravi spomenuti ime Uzvišenog Allaha, neka prouči (kada se sjeti):**

(بِسْمِ اللَّهِ أَوْلَهُ وَآخِرَهُ)

Bismillahi evvelehu ve ahirehu (U ime Allaha i na početku i na kraju).⁵

7. Jesti ispred sebe a ne iz sredine zdjele, kao što je Allahov Poslanik sallahu alejhi ve sellem rekao Omeru ibn Selemi, radijallahu anhu: "**O mladiću, spomeni Allahovo ime, jedi desnom rukom i jedi ispred**

¹ El-Mu'minun 51.

² El-Bekare 172.

³ Buharija, Knjiga o plemenitim djelima, poglavljje: Opis Allahovog Poslanika sallahu alejhi ve sellem, broj 3563, i Muslim, Knjiga o piću, poglavljje: Hrani ne treba nalaziti mahantu, broj 2064, a tekst je od Buharije.

⁴ Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavljje: Okupljanje za jelom, broj 3764, i Ibn Madže, Knjiga o hrani, poglavljje: Okupljanje za jelom, broj 3286.

⁵ Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavljje: Učenje bismille prije jela, broj 3767, i Tirmizi, Knjiga o hrani, poglavljje: Učenje bismille prije jela, broj 1858, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen sahih".

sebe¹, a drugom prilikom je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Bereket se spušta na sredinu jela, zato jedite sa krajeva, a ne sa sredine.**"²

8. Tokom jela, dobro žvakati, a prije pranja ruku vodom, mustehab je olizati zdjelu i prste, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kada neko od vas završi sa jelom, neka ne briše prste dok ih ne obliže ili da drugome da ih obliže**"³, i jer se od Džabira, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, naredio da se (poslije jela) obližu prsti i zdjela, dodavši još: "**Vi ne znate u kojem jelu je bereket.**"⁴

9. Ako od onoga što jede nešto ispadne, odstraniće ono što je prionulo i pojesti ga, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ako nekome od vas ispadne zalogaj, neka ga uzme, sa njega ukloni ono što je prionulo i neka ga pojede, ne ostavljući ga šejtanu.**"⁵

10. Mekruh je puhati u vruću hranu i puhati u vodu dok piće, a ako želi predahnuti da predahne van posude, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, u hadisu kojeg prenosi Enes, radijallahu anhu: "Zabranio da se puše ili diše u piće."⁶

11. Izbjegavati prejedanje, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Sin Ademov nije napunio goru posudu od stomaka. Dovoljno mu je nekoliko zalogaja da svoju kičmu održi uspravnom. A ako je neizbjježno, neka onda jedna trećina bude za hranu, jedna trećina za piće i jedna trećina za zrak.**"⁷

12. Kada se napije mlijeka, da prouči:

(اللهم بارك لنا فيما رزقنا وزدنا منه)

¹ Buharija, Knjiga o hrani, poglavlj: Učenje bismille prije jela, i jedenje desnom rukom, broj 5376, i Muslim, Knjiga o piću, poglavlj: Adabi prilikom jedenja, broj 2022.

² Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavlj: Ono što je prenešeno o jedenju sa kraja zdjele, 3772, i Tirmizi, Knjiga o hrani, poglavlj: Ono što je prenešeno o pokuđenosti jedenja sa sredine zdjele, broj 1805, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen sahih".

³ Buharija, Knjiga o hrani, poglavlj: Oblizivanje prstiju, broj 5456, i Muslim, Knjiga o piću, poglavlj: Preporučljivost oblizivanja prstiju, broj 2031.

⁴ Muslim, Knjiga o piću, poglavlj: Preporučljivost oblizivanja prstiju, broj 2033, hadis je prenesen različitim riječima.

⁵ Muslim, a on je dio prethodnog hadisa.

⁶ Tirmizi, Knjiga o piću, poglavlj: Ono što je prenešeno o pokuđenosti puhanja u piće, broj 1887.

⁷ Tirmizi, Knjiga o zuhdu, poglavlj: Ono što je prenešeno o pokuđenosti prejedanja, broj 2380, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen sahih", a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan u knjizi El-Irva' (7/41-43).

"Allahumme barik lena fima rezaktena ve zidna minhu (Allahu moj, podari nam bereket u onome čime si nas opskrbio i povećaj)."¹ A ako kod nekog iftari, proučiće:

(أَفْطِرْ عَنْكُم الصَّائِمُونَ، وَأَكْلْ طَعَامَكُم الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ..)
"Eftare indekumu-s-saimun, ve ekele ta'amekukmu-l-ebrar, ve sallet alejkumu-l-melaiketu (Postači kod vas iftarili, vašu hranu jeli odabrani i blagosiljali vas meleci)."²

13. Završiti jelo sa zahvalom Uzvišenom Allahu, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Ko nakon jela kaže:**

(الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا، وَرَزَقَنِي مِنْ غَيْرِ حُولٍ مِّنِي وَلَا قُوَّةٍ)
Elhamdu lillahillezi at'ameni haza ve rezekanihi min gajri havlin minni ve la kuvvetin (Hvala Allahu koji me je ovim nahranio i opskrbio, bez moje snage i moći), biće mu oprošteni ranije učinjeni grijesi."³

¹ Ebu Davud, Knjiga o piću, poglavlje: Šta se prouči kada se pije mlijeko, broj 3730, i Tirmizi, Knjiga o dovama, poglavlje: Šta se prouči kada se nešto pojede, broj 3455, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je sahih".

² Ebu Davud, Knjiga o hrani, poglavlje: Ono što je prenešeno o dovljenju za vlasnika hrane, broj 3854, njegov sened je sahih, kao što kaže Nevevi u knjizi Rijadu-s-salihin, str. 384-385, i u knjizi El-Ezkar, str. 284.

³ Ebu Davud, Knjiga o odjeći, poglavlje: (1), broj 4023, i Tirmizi, Knjiga o dovama, poglavlje: Šta se prouči nakon jela, broj 3458, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen garib", a šejh Albani je hadis ocijenio kao hasen u knjizi El-Irva' (4/47-78).

13 - Adabi odijevanja

Odijevanje je zaštita i ukras koje je Uzvišeni Allah naredio riječima: "*O sinovi Ademovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odijela, ali odjeća čednosti to je ono najbolje.*"¹

Musliman treba nastojati da se lijepo i pristojno odijeva, da ne oblači osim ono što mu je dozvoljeno i da izbjegava ono što je zabranjeno, kao što je oblačenje svile i nošenje zlata, jer ovo dvoje je zabranjeno muškarcima hadisom Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, u kom stoji da je, uzevši svilu u desnu ruku, a zlato u lijevu, rekao: "**Ovo dvoje je zabranjeno muškarcima mog Ummeta.**"²

Ne treba nositi odjeću, pantalone ili ogrtač (mantil) duži od članaka na nozi, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Allah neće gledati u onoga ko iz oholosti pusti da se za njim vuče odjeća**"³, a u drugom hadisu kaže: "**Sve što je od odjeće ispod članaka, gorjet će u vatri.**"⁴ Međutim, žena muslimanka se u ovome razlikuje od muškarca, ona treba nositi dugu haljinu tako da prekrije svoja stopala i sa glave spustiti veo kako bi prekrila vrat i grudi, jer Uzvišeni veli: "**O vjerovjesniče, reci ženama svojim, i kćerkama svojim, i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se.**"⁵

Muškarac i žena trebaju izbjegavati da oponašaju jedno drugog, pa tako ne treba muškarac oblačiti žensku odjeću, niti žena mušku, zbog hadisa u kojem stoji: "Prokleo je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, muškarca koji oblači žensku odjeću i ženu koja oblači mušku odjeću"⁶, i drugog vjerodostojnog hadisa: "Prokleo je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, muškarce koji oponašaju žene i žene koje oponašaju muškarce."⁷

Sunnet je pri oblačenju da se počne sa desnom stranom, jer se od Aiše, radijallahu anha, prenosi da je rekla: "Allahov Poslanik, sallahu

¹ El-A'raf 26.

² Ebu Davud, Knjiga o odijevanju, Poglavlje o propisu nošenja svile ženama, broj 4057, i Nesai, Knjiga o odijevanju, poglavlj: Zabrana nošenja zlata muškarcima, broj 5159-5162.

³ Buharija, Knjiga o odijevanju, poglavlj: Ko pusti da se za njim vuče ogrtač bez oholosti, broj 5784, i Muslim, Knjiga o odijevanju, poglavlj: Zabrana puštanja odjeće da se vuče iz oholosti, broj 2085, a tekst hadisa je od Buharije.

⁴ Buharija, Knjiga o odijevanju, poglavlj: Sve što je ispod članaka gorjet će u vatri, broj 5787.

⁵ El-Ahzab 59.

⁶ Ebu Davud, Knjiga o odijevanju, poglavlj: Odjeća žena, broj 498, a hadis su ocijenili vjerodostojnim Ibn Hibban, broj 5751-5752, i Hakim (4/194).

⁷ Buharija, Knjiga o odijevanju, poglavlj: Muškarci koji oponašaju žene, broj 5885.

alejhi ve sellem, je volio u svemu početi sa desnom stranom, pa i u čišćenju, češljanju i obuvanju."¹

Od sunneta je, kada obuče novo odijelo, turban ili bilo šta drugo od nove odjeće, proučiti sljedeću dovu:

(اللهم لك الحمد أنت كسوتنيه، أسألك خيره، وخير ما صنع له، وأعوذ بك

من شره، وشر ما صنع له)

"Allahumme leke-l-hamdu, ente kesevtenihi, es'eluke hajrehu ve hajre ma sunia lehu, ve euzu bike min šerrihi ve šerri ma sunia lehu (Allahu moj, Tebi pripada svaka hvala, jer Ti si me njome obukao. Molim Te za dobro u njoj i dobro u onome od čega je napravljena, a utječem Ti se od zla u njoj i zla onoga od čega je napravljena)."²

14 - Propisi klanjanja istihare

¹ Buharija, Knjiga o abdestu, poglavje: Počinjati desnom stranom pri abdestu i guslu, broj 168, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavje: Počinjati desnom stranom prilikom čišćenja i slično, broj 268, a tekst hadisa je od Buharije.

² Tirmizi, Knjiga o odijevanju, poglavje: Šta se kaže kada se obuče nova odjeća, broj 1767, i kaže Tirmizi:"Ovaj hadis je hasen garib sahih", a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan.

Za sve što čovjek namjerava raditi ili ostaviti, od onog što je dozvoljeno da se radi ili ne radi (a ne onog što je zabranjeno ili naređeno), sunnet je klanjati istiharu-namaz koja ima dva rekata i završi se sa učenjem posebne dove. U toj dovi vjernik, slijedeći riječi Uzvišenog: "*Pomozite sebi strpljenjem i molitvom, a to je zaista, teško, osim poslušnima*"¹, priznaje svoju slabost i neznanje, moli Allaha da mu da ispravnu odluku i da mu olakša, moli Ga da mu odredi ono što je dobro za njeg i na dunjaluku i na ahiretu, i dovi da Allah odbije i udalji od njeg štetne posljedice na ovom i onom svijetu.

Način klanjanja istihare-namaza je opisan u hadisu kojeg prenosi Džabir ibn Abdulla, radijallahu anhuma, u kom kaže: "Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, nas je učio istihari kod svih odluka kao što nas je poučavao kur'anskim surama, rekao bi: **'Kada neko od vas namjerava da se odluči za neku važnu stvar, neka klanja dva rekata nafile, a zatim prouči:**

(اللهم إني أستخلك بعلمك، وأستقدرك بقدرتك، وأسألك من فضلك العظيم، فإنك تقدر ولا أقدر، وتعلم ولا أعلم، وأنت علام الغيوب، اللهم إن كنت تعلم أن هذا الأمر خير لي، في ديني ومعاشي وعاقبة أمري، أو قال: عاجل أمري وآجله، فاقدره لي ويسره لي، ثم بارك لي فيه، وإن كنت تعلم أن هذا الأمر شر لي، في ديني ومعاشي وعاقبة أمري، أو قال: في عاجل أمري وآجله، فاصرفة عني واصرفي عنـه، واقتدر لي الخير حيث كان، ثم رضّني به)

Allahumme, inni estehiruke bi'ilmike ve estakdiruke bikudretike, ve es'eluke min fadlike-l-azimi, fe inneke takdiru ve la akdiru, ve t'alemu ve la e'alemu, ve ente 'allamul-gujub! Allahumme in kunte t'alemu enne hazel-emre hajrun li fi dini ve me'aši ve 'akibeti emri', ili je rekao: 'Adžili emri ve adžilihi', 'fakdirhu li ve jessirhu li summe barik li fihi, ve in kunte t'alemu enne hazel-emre šerrun li fi dini ve me'aši ve 'akibeti emri, ili je rekao: fi 'adžili emri ve adžilihi' fasrifhu 'anni vasrifni 'anhu vakdir lije-l-hajre hajsu kane, summe raddini bihi (Allahu moj, iz Tvoj znanja, daj mi pravilnu odluku, tražim od Tvoje Svemoći, i molim iz Tvoje dobrote, jer Ti odlučuješ a ne ja, i Ti znaš a ja ne znam, i Ti si poznavalac svih tajni. Allahu moj, ako je ova stvar dobra za mene, za moju vjeru i život, i ima dobre posljedice na oba svijeta, odredi mi je, olakšaj i bereket mi daj u njoj. A ako je ova stvar štetna po moju vjeru i život, i ako su joj posljedice loše na ovom i onom svijetu, odbij je od mene, i odbij mene od nje, i odredi

¹ El-Bekare 45.

mi dobro gdje god bilo, i učini me zadovoljnim njime kako god da bude), i onda treba spomeniti svoju potrebu (odluku).'"¹

15 - Adabi lijepog ponašanja pri putovanju

¹ Buharija, Knjiga o noćnom namazu, poglavljje: Ono što je prenešeno o klanjanju dobrovoljnih namaza dva po dva rekata, broj 1166.

Islam je propisao neke propise vezane za putovanje koji pomažu i olakšavaju tegobu puta.

Pa tako, ko namjerava putovati iz jednog mjesta u drugo da bi obavio neku potrebu, potražiće poštene i dobre pratioce koji će s njim putovati, jer nije pohvalno da putuje sam zbog riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Jedan jahač (putnik) je jedan šejtan, dvojica su dva šejtana, a trojica su družina.**"¹

Prije kretanja na put treba klanjati istiharu namaz, jer je na to posticao Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem. (O ovome je bilo govora u prethodnoj lekciji.)

Od sunneta je da družina koja zajedno putuje izabere, između sebe, jednog od njih za emira (vodu) loji će ih predvoditi, uz prethodno savjetovanje, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kada trojica krenu na put, neka jednoga između sebe odrede za emira.**"²

Kada uzjaše na jahalicu (ili sjedne u prevozno sredstvo) treba proučiti dovu za putovanje, jer Ibn-Omer, radijallahu anhuma, prenosi da Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kada bi krenuo na putovanje i uzjahao devu, tri puta bi izgavorio Allahu ekber, a zatim proučio:

(سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وإنما إلى ربنا لمنقلبون،
اللهم إنا نسألك في سفرنا هذا البر والتقوى ومن العمل ما ترضى، اللهم
هون علينا سفرنا هذا واطو عنا بعده، اللهم أنت الصاحب في السفر،
والخليفة في الأهل، اللهم إني أعوذ بك من وعثاء السفر، وكآبة المنظر،
وسوء المقلب في المال والأهل، وإذا رجع قالهن وزاد فيهن، آيبون،
تائبون، عابدون، لربنا حامدون)

"Subhanellezı sehhare lena haza ve kunna lehu mukrinin, ve inna ila rabbina lemunkalibun! Allahumme inni es'eluke fi seferina haza el-birre ve-t-takva ve mine-l-ameli ma terda! Allahumme hevvin alejna seferena haza vatvi anna bu'dehu! Allahumme ente-s-sahibu fis-seferi ve-l-halifetu fi-l-ehli! Allahumme inni euzu bike min vasais-seferi ve keabeti-l-menzari ve sui-l-munkalebi fil-mali ve-l-ehli! (Slavljen neka je Onaj koji je dao da nam ovo služi, mi to sami ne bismo mogli postići. Mi ćemo se sigurno Gospodaru svome vratiti! Allahu moj, na

¹ Ebu Davud, Knjiga o džihadu, Poglavlje o čovjeku koji sam putuje, broj 2607, i Tirmizi, Knjiga o džihadu, poglavljje: Ono što je prenešeno o pokuđenosti da čovjek sam putuje, broj 1674, i kaže Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen", a Nevevi je hadis ocijenio vjerodostojnjim u knjizi Rijadu-s-salihin, str. 317.

² Ebu Davud, Knjiga o džihadu, Poglavlje o musafirima koji jednog od njih odrede za emira, broj 2608, a šejh Albani je rekao da je hadis hasen sahih.

ovom našem putu, molim Te za dobročinstvo, bogobojaznost i djela sa kojima ćeš Ti biti zadovoljan! Allahu moj, olakšaj nam ovaj naš put i skrati nam njegovu udaljenost! Allahu moj, Ti si prijatelj na putu i Čuvar porodice! Allahu moj, utječem ti se od teškog puta, sjetnih prizora i ružnih scena u imetku i porodici, kada se vratimo)" A kada bi se vratio sa puta proučio bi ovo isto i još dodao: "*Ajibune, taibune, 'aidune li rabbina hamidun!* (Vraćamo se: kajući se Allahu, robujući i zahvaljujući našem Gospodaru)¹

Mustehab je putniku skratiti namaz sa četiri rakata na dva rekata, jer Uzvišeni veli: "*Nije vam grijeh da namaz na putovanju skratite.*"²

Ženi nije dozvoljeno putovati osim sa mahremom, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ženi koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan nije dozvoljeno putovati koliko je dan i noć hoda, osim sa njenim mahremom.**"³

Ženin mahrem je onaj muškarac za koga je zauvijek zabranjeno da se uda, a to su:

- zbog rodbinske veze: njen otac, brat, sin, amidža, daidža i djed po majci i ocu,
- zbog taštinstva: otac njenog muža i muž njene majke, sin njenog muža, muž njene kćerke a i muž je mahrem,
- zbog srodstva po mlijeku: njen brat po mlijeku, njen otac po mlijeku, ... i svako ko je zabranjen po rodbinskoj vezi zabranjen je i po mlijeku.

16 - Adabi lijepog odnosa prema roditeljima

¹ Muslim, Knjiga o hadžu, poglavje: Preporučljivost zikrenja kada uzjaše jahalicu, broj 1342.

² En-Nisa 101.

³ Muslim, Knjiga o hadžu, poglavje: Žena treba putovati sa mahremom, broj 1339.

Islam je podigao mjesto roditelja do stepena kojeg čovječanstvo nije poznavalo. Obavezu dobročinstva i pažnje prema roditeljima, Uzvišeni je stavio odmah iza obaveze vjerovanja u Njega, subhanehu, i obaveze da se samo On obožava i da se samo Njemu ibadet čini, u tom smislu Uzvišeni kaže: "*I Allaha obožavajte i nikoga Njemu ravnim ne činite, a roditeljima dobročinstvo činite.*"¹

Jedno od najdraži djela Uzvišenom Allahu je dobročinstvo i pažnja prema roditeljima. Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu anhu, je rekao: "Upitao sam Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: 'Koje je Allahu djelo najdraže?', rekao je: '**Namaz u njegovo vrijeme!**' 'A koje onda?' – upitao sam, pa mi je rekao: '**Dobročinstva prema roditeljima!**' Rekao sam: 'A koje onda?' '**Borba na Allahovom putu**' – odgovorio je."²

Mudri Zakonodavac poziva na pridržavanje pravila lijepog odnosa prema roditeljima u svim stanjima i okolnostima: naređuje pokornost njihovim naredbama bez uzrujavanja i srdžbe, pa čak ne reći im ni: "Uh", podstiče na poniznost prema njima i pažljivost i blagost u ophođenju sa njima daleko od oholosti. U tom smislu veli Uzvišeni: "*Gospodar tvoj zapovjeda da se samo Njega obožavate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: 'Uh' – i ne podvikuj na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i poniran i reci: 'Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!'*"³

Obaveza je činiti dobročinstvo prema roditeljima riječima i djelom, pri uzimanju i davanju, davati im prednost nad samim sobom i suprugom, njihovu naredbu i zahtjev stavljati ispred i ulagati trud u onome što ih čini zadovoljnim a nije grijeh prema Allahu iako nisu muslimani. Kaže Uzvišeni: "*A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnim smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na ovom svijetu, velikodušno ponašaj.*"⁴

Treba posebno voditi računa o roditeljima kada dožive starost, pažljivo se ophoditi prema njima, unositi radost u njihova srca i izdržavati ih, ako za to ima potrebe.

U tom smislu Uzvišeni kaže: "*Pitajute kome će udjelivati: Reci: 'Imetak koji udjelujete neka pripadne roditeljima, i rođacima, i*

¹ En-Nisa 36.

² Buharija, Knjiga o adabima, poglavlj: Dobročinstva prema roditeljima i održavanje rodbinskih veza, broj 5970, i Muslim, Knjiga o imanu, poglavlj: Vjerovanje u Allaha je najbolje djelo, broj 85, a tekst hadisa je od Buharije.

³ El-Isra' 23-24.

⁴ Lukman 15.

*siromasima, i putnicima-namjernicima; a za dobro koje učinite Allah sigurno zna."*¹

Djeca koja vode brigu o svojim roditeljima obavezna su, ako žele putovati, tražiti dozvolu od njih prije putovanja, i tražiti saglasnost čak i kada žele ići u džihad na Allahovom putu, ukoliko džihad nije fard ajn², jer moguće je da roditelje treba služiti ili imaju potrebu za određenom njegom koju oni sami ne mogu vršiti bez pomoći djeteta.

Majci treba posvetiti naročitu pažnju u dobročinstvu kao nagradu za njenu njegu i odgoj djece, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kada je bio upitan od nekog čovjeka, ko je najpreči da prema njemu lijepo postupa, rekao: "**Tvoja majka.**" Reče: "A ko onda?" – odgovorio je: "**Tvoja majka.**" Pa upitan: "A ko onda?" – odgovorio je: "**Tvoja majka.**" Upitan: "A ko onda?" – odgovorio je: "**Tvoj otac.**"³

U dobročinstvo i pažnju prema roditeljima se ubraja i upućivanje dove Allahu za njih poslije njihove smrti, pažnja prema njihovim prijateljima i izvršenje njihovih oporuka, jer Uzvišeni veli: "*I reci: 'Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!'*"⁴ I jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**U najbolju vrstu dobročinstva spada da čovjek poslije svoga oca, pazi na njegove prijatelje.**"⁵

¹ El-Bekare 215.

² fard ajn – je stroga dužnost koju mora izvršiti svaki vjernik

³ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlj: Ko je najpreči da se prema njemu lijepo postupa, broj 5971, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu prema roditeljima i održavanju rodbinskih veza, poglavlj: Dobročinstvo prema roditeljima, broj 2548.

⁴ El-Isra' 24.

⁵ Muslim, Knjiga o dobročinstvu prema roditeljima i održavanju rodbinskih veza, poglavlj: Vrijednost pažnje prema prijateljima oca, broj 2552.

17 - Adabi lijepog odnosa prema djeci

Uzvišeni Allah je ukorijenio u srce roditelja mnogo velikodušnih emocija prema svojoj djeci, poput milosti, sažaljenja i blagosti. Ova plemenita osjećanja pomažu u odgoju djece, njihovoј pripremi za život i formiranju ličnosti, daju najbolje rezultate i ostavljaju najveći uticaj.

Naša blistava vjera je duboko urezala u srca roditelja milost prema djeci, u tom smislu se prenosi da je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je poljubio Hasana sina Alijinog, a El-Akra'e ibn Habis et-Temimi je sjedio kod njega, pa reče El-Akra'e: 'Imam desetoro djece, nisam nijedno od njih poljubio.' A Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, ga pogleda pa reče: '**Ko nije milostiv neće mu se smilovati.**'"¹

Pravo djeteta kod svoga roditelja je da mu izabere lijepo ime, a najbolja imena su Abdullah i Abdurrahman, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Zaista, najdraža imena Allahu su Abdullah i Abdurrahman.**"² Takođe, roditelji trebaju izbjegavati da svojoj djeci nadjevaju ružna imena, jer prenosi Aiša, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, mijenjao ružna imena.³

Od sunneta je da roditelj zakolje akiku novorođenčetu, dvije ovce muškom djetetu a jednu ženskom, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Dječaku se kolje akika, pa prolite za njega krv.**"⁴

Roditelji trebaju voditi računa o islamskom odgoju svoje djece, njihovom podizanju na plemenitim svojstvima i izazivanja osjećaja odvratnosti prema prezrenim osobinama.

Od prvih stvari sa kojima treba početi roditelji je navikavanje djece na obavljanje namaza, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Naređujte vašoj djeci od sedme godine da klanjaju, a od desete godine na namaz ih silom nagonite, i razdvojite ih u postelji.**"⁵

Zatim, trebaju poučavati djecu plemenitom Kur'anu i šerijatskim znanostima, i odgajati ih na bogobojsavnosti i čednosti, kako bi bili

¹ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlje: Milost prema djetetu i ljubljenje djeteta, broj 5997, i Muslim, Knjiga o vrlinama, poglavlje: Milost Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, prema djeci, broj 2318, a tekst hadisa je od Buharije.

² Muslim, Knjiga o adabima, poglavlje: Zabrana davanja nadimka Ebu-Kasim, broj 2132.

³ Tirmizi, Knjiga o adabima, poglavlje: Ono što je prenešeno o mijenjanju imena, broj 2839.

⁴ Buharijam Knjiga o akiki, poglavlje: Otklanjanje neprijatnosti od dječaka, broj 5472.

⁵ Ebu Davud, Knjiga o namazu, poglavlje: Kada se naređuje dječaku da klanja, broj 495-496, a šejh Alabani je, u knjizi El-Irva', ocijenio hadis kao vjerodostojan na osnovu drugih rivajeta, (1/266-267).

valjana čeljad koja dove za svoje roditelje poslije njihove smrti. Rekao je Uzvišeni: "*O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovijedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti.*"¹

Neophodno je upozoriti djecu na opasnosti loših navika, kao što je: pušenje, varanje, obmanjivanje, i slično, kako bi bili daleko od njih. S druge strane, roditelji trebaju biti lijep primjer u praktikovanju moralnih vrijednosti. Na primjer, primjenjujući osobinu pravednosti prema djeci, ne treba izdvajati jednu djecu nad drugom prilikom davanja poklona, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Bojte se Allaha i budite pravedni prema djeci.**"² Pa tako, roditelji trebaju biti lijep praktični primjer svojoj djeci i u ostalim stvarima života, uz nadzor i usmjeravanje.

¹ Et-Tahrim 6.

² Muslim, Knjiga o poklonima, poglavljje: Pokuđenost izdvajanja neke djece prilikom davanja poklona, broj 1623.

18 - Adabi lijepog odnosa prema bračnom drugu

Uzvišeni Allah je Svojim robovima milost podario time što im je od njihove vrste stvorio žene da se uz njih smire i da im radost donese. Rekao je Uzvišeni: "*Allah za vas stvara žene od vaše vrste, a od žena vaših daje vam sinove i unuke, i ukusna jela vam daje. Pa zašto u laž oni vjeruju, a Allahove blagodati poriču.*"¹ A u drugom ajetu, veli: "*I jedan od dokaza Njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite.*"²

Pošto je brak smiraj za dušu i čuvar potomstva, islam je odredio svakom bračnom drugu prava i dužnosti jednog prema drugom, i propisao je adabe kojima treba da se okiti svaki od njih. U tom smislu, Uzvišeni kaže: "***One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu.***"³ Neka od ovih prava su:

Prvo: dužnosti muža prema ženi:

1. Davanje mehra (vjenčanog dara), a to je šart (uvjet) za sklapanje braka, jer Uzvišeni veli: "***I draga srca ženama vjenčane darove njihove podajte.***"⁴
2. Hraniti i odijevati ženu i njenu djecu, shodno bogastvu i mogućnosti, jer Uzvišeni veli: "***Neka imućan prema bogastvu svome troši, a onaj koji je u oskudici – prema tome koliko mu je Allah dao.***"⁵ I kaže Uzvišeni: "***Otac djeteta je dužan da ih prema svojoj mogućnosti hrani i odijeva.***"⁶ Takođe, da njoj i njenoj djeci obezbjedi prikladan stan, jer Uzvišeni kaže: "***Njih ostavite da stanuju tamo gdje i vi stanujete, prema svojim mogućnostima.***"⁷
3. Ukoliko ne zna, podučiti je osnovnim učanjima vjere, zahtijevati od nje da obavlja namaze i vrši sve vrste pokornosti, zabraniti joj da se otkriva, nepropisno oblači, mijesha sa muškarcima koji joj nisu mahremi i da radi bilo šta što je zabranjeno, jer Uzvišeni Allah veli: "***O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre.***"⁸
4. Da joj ne nanosi nikakvu štetu, zbog općeg značenja riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "***Nema štete ni uzvraćanja štetom.***"⁹

¹ En-Nahl 72.

² Er-Rum 21.

³ El-Bekare 228.

⁴ En-Nisa 4.

⁵ Et-Talak 7.

⁶ El-Bekare 233.

⁷ Et-Tahrim 6.

⁸ Et-Tahrim 6.

⁹ Malik u svom Muvtt'u, Knjiga o suđenju, poglavljje: Suđenje u općekorisnom dobru, broj 36.

5. Pravedno postupati sa ženama (ukoliko je oženjen sa više žena) u hrani, piću, odjeći, stanu i rasporedu noćenja u njihovim posteljama, a ako nije u stanju da pravedno postupa, propisano je da se ograniči na jednu ženu, jer Uzvišeni veli: "*A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom.*"¹
6. Lijepo prema njoj postupati, pridržavajući se riječi Uzvišenog: "*S njima lijepo živite.*"² I odgajati je postepeno, kao što je došlo u Kur'anu i sunnetu. Čija žena postane neposlušna, muž treba da je posavjetuje, to jest, podsjeti je da se treba Allaha bojati, spomene joj obavezu poslušnosti mužu, te grijeh koji stiče svojim suprostavljanjem, spadanje obaveze izdržavanja i odijevanja koji je snalaze ako ustraje u nepokornosti, i da je podsjeti da mu je dozvoljeno da se od nje u postelji rastavi, i da pribegne udaranju. Dokaz svega navedenog su riječi Uzvišenog: "*A onih čijih se neposlušnosti pribojavate, vi posavjetujte, a onda se od njih u postelji rastavite, pa ih i udarite.*"³ Pa ako se na popravi, odvojiće se od nje u postelji, a ako ni to ne pomogne, pribjeći će i udaranju, s tim da joj ne nanese tešku povredu niti da je udara po licu.
7. Ne treba se odvajati iz ženine postelje više od četiri mjeseca, a prilikom prilaska ženi, treba se pridržavati islamskih adaba. Nije mu dozvoljeno da polno opći u njenu stražnjicu, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Proklet je onaj ko polno opći sa svojom ženom u njenu stražnjicu.**"⁴ Takođe, nije dozvoljeno da polno opći sa ženom kada je je u stanju hajza, na što ukazuju riječi Uzvišenog: "*I pitaju te o mjesecnom pranju. Reci: 'To je neprijatnost.' Zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesecnog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju. A kada se okupaju, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio.*"⁵
8. Čuva njenu tajnu i ne spominje je pred drugima, kao što i ona ne treba da otkriva njegovu tajnu, postupajući po riječima Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Među najgorim ljudima, kod Allaha na Sudnjem danu, biće onaj kome se povjeri njegova žena (ili priđe svojoj ženi), a zatim razotkrije njenu tajnu.**"⁶
9. Da oba bračna druga vrše odgoj djece, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Svi ste vi pastiri i svi će te biti pitani za svoje stado. Vladar je pastir i biće pitan za svoje stado. Muškarac je pastir u svojoj porodici i biće pitan o svom**

¹ En-Nisa 3.

² En-Nisa 19.

³ En-Nisa 34.

⁴ Ebu Davud, Knjiga o braku, Poglavlje o općim pitanjima braka, broj 2162.

⁵ El-Bekare 222.

⁶ Muslim, Knjiga o braku, poglavlj: Zabrana otkrivanja ženine tajne, broj 1437.

stadu. Žena je pastirica u kući njenog muža i biće pitana o svom stadu.¹

Drugo: dužnosti žene prema mužu:

Žena prema svome mužu dužna je sljedeće:

1. Pokoravati mu se, osim u slučaju ako bi to bila nepokornost prema Uzvišenom Allahu, čuvati čast i obraz muža, kako u njegovom prisustvu tako i u odsustvu, voditi brigu o njegovom imetku, uzimajući u obzir da muškarci vode brigu o ženama, takođe, da vodi računa o njegovom djetetu i ostalim kućnim poslovima. Na sve ovo upućuju riječi Uzvišenog: "*Muškarci vode brigu o ženama zato što je Allah dao prednost jednima nad drugima i zato što oni troše imetke svoje. Zbog toga su čestite žene poslušne i za vrijeme muževljeva odsustva vode brigu o onome o čemu treba da vode brigu, jer i Allah njih štiti.*"² I hadis Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Žena je pastirica u kući njenog muža i biće pitana o svom stadu.**"³
2. Boraviti u kući svoga muža i iz nje izlaziti samo sa njegovim znanjem i dozvolom, obarati pogled, govoriti spuštenim glasom, čuvati ruke od nevaljalih djela, jezik od bestidna govora i prostakluka i biti učitiva i pažljiva prema muževim rođacima, na što ukazuju riječi Uzvišenog: "*A reci vjernicama neka obore poglede svoje i neka vode brigu o stidnim mjestima svojim, i neka ne dozvole da se od ukrasa njihovih vidi išta osim onoga što je ionako spoljašnje:*"⁴
3. Lijepo prema njemu postupati, pridržavajući se riječi Uzvišenog: "**One imaju isto toliko prava kolko i dužnosti, prema zakonu – samo, muževi imaju prednost pred njima za jedan stepen.**"⁵ Biti nježna prema njemu, riječju, djelom i u zabavi.
4. Ne odbijati muža u postelji, kada želi da joj priđe, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kada žena zanoći odvojivši se od muža u postelji, proklinju je meleci sve dok ne svane.**"⁶ Žena treba da se uljepša svome mužu kao što se i on treba treba za njoj da se uljepša.

¹ Buharija, Knjiga o džuma namazu, poglavljje: Džuma u selima i gradovima, broj 893.

² En-Nisa 34.

³ Buharija, Knjiga o džuma namazu, poglavljje: Džuma u selima i gradovima, broj 853, i Muslim, Knjiga o upravi, poglavljje: Vrijednost pravednog imama, broj 1829, u sklopu dugog hadisa, a tekst hadisa je od Buharije.

⁴ En-Nur 31.

⁵ El-Bekare 228.

⁶ Muslim, Knjiga o braku, poglavljje: Zabранa odbijanja muža u postelji, broj 1436.

19 - Adabi lijepog odnosa prema rođacima

Održavanje rodbinskih veza je djelo sa kojim je Uzvišeni Allah zadovoljan i za koje daje nagradu na Ahiretu, kao što je ono uzrok povećanja nafake i imetka na dunjaluku. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Ko voli da mu se poveća opskrba i produži život neka održava rodbinske veza.**"¹ Pod rodbinskim vezama se podrazumijeva srodstvo po porijeklu i po taštinstvu. Obaveza muslimana prema rođacima je: činiti im dobročinstvo, biti milostiv, blago postupati prema slabim od njih, udjeljivati siromašnom, ukazati počast bogatom, obići bolesnog, voditi računa o njihovom stanju i čuvati se prekidanja veza sa njima i ako oni prekinu, jer u tome je žestoka prijetnja – zabrana ulaska u Džennet, jer je prenešeno od Džubejr ibn Mut'ima, radijallahu anhu, da je čuo Vjerovjesnika, sallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "**Neće ući u Džennet onaj ko kida rodbinske veze.**"²

Ako je rođak komšija, njegovo pravo je jače od onog koji nije komšija, jer on ima pravo komšiluka i pravo srodstva. U tom smislu Uzvišeni veli: "*I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromašnima, i komšijama bližnjim, i komšijama dalnjim.*"³ Zbog toga se daje prednost u pravu izdržavanja bližnjem u odnosu na dalnjeg, pa bliži rođak ima veće pravo nego daljnji. Rekao je Uzvišeni: "*Pitaju te kome će udjeljivati. Reci: 'Imetak koji udjelujete neka pripadne roditeljima, i rođacima.*"⁴

Islam oporučuje da se održavaju rodbinske veze, pa makar srodstvo bilo sa nevjernikom, jer Abdullah ibn 'Amr ibn El-'As, radijallahu an huma, kaže da je čuo Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "**Zaista, rodbina mog oca nisu moji prijatelji, nego su moji prijatelji Allah i dobri vjernici, međutim oni su moji rođaci, pa održavam sa njima rodbinske veze čineći im dobročinstvo koje priliči rodbini.**"⁵

¹ Buharija, knjiga: Knjiga o adabima, poglavlj: Kome se poveća opskrba održavanjem rodbinskih veza, broj 5986, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlj: Održavanje rodbinskih veza, broj 2557.

² Buharija, Knjiga o adabima, poglavlj: Grijeh kidanja rodbinskih veza, broj 5984, i Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlj: Održavanje rodbinskih veza i zabrana njihovog kidanja, broj 2556.

³ En-Nisa 36.

⁴ El-Bekare 215.

⁵ Buharija, Knjiga o adabima, poglavlj: Održavanje rodbinskih veza činjenjem dobročinstva koje priliči rodbini, broj 5990, i Muslim, Knjiga o imanu, poglavlj: Prijateljevanje sa vjernicima, broj 215, s tim da Muslim nije spomenuo: 'međutim oni su ...' do kraja hadisa.

20 - Adabi lijepog odnosa prema komšijama

Islam uči muslimana da unapređuje imanske veze sa svim ljudima koji su u njegovoj blizini bilo to kod kuće, u radnji, na poslu, na putovanju ili bilo kojoj drugoj prilici, jer Uzvišeni veli: "*I Allaha obožavajte i nikoga Njemu ravnim ne činite! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromašnima, i komšijama bližnjim, i komšijama daljnijim, i drugovima, i putnicima-namjernicima, i onima koji su u važem posjedu.*"¹

Islam je dao komšiji ogroman značaj, to potvrđuju riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Džibril mi je toliko preporučivao da pazim na komšiju, da sam mislio da će ga uvrstiti među nasljednike.**"²

Islam podstiče na lijep odnos prema komšiji kroz mnoge dužnosti prema njemu, a neke od njih su:

1. Ne uznemiravati ga ni riječima ni postupcima, jer je islam zabranio sve ono čime se uznemirava komšija. U tom smislu prenosi Ebu Hurejre, radjallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka ne uznemirava svoga komšiju.**"³ Nije dozvoljeno da ga uznemirava, da baca u njegovo dvorište smeće, da ga psuje i vrijeđa, da ga ljuti, da baca pogled na ono što je zabranjeno (žensku čeljad i slično) žudeći za tim, ili da nasrne na njegovu kuću u njegovom odsustvu ili prisustvu.
2. Činiti mu dobročinstvo, uvažavati ga i cijeniti koliko je to moguće, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka bude susretljiv prema svome komšiji.**"⁴
3. Raspitivati se o njegovom stanju i učestvovati sa njim u hranjenju i odijevanju, o ovome nam govori Ebu Zerr, radjallahu anhu, prenoseći da mu je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kada kuhaš mesnu čorbu, dolij malo više vode, pa od nje podijeli i svojim komšijama.**"⁵

¹ En-Nisa 36.

² Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Oporuka o lijepom ophođenju prema komšiji, broj 2624.

³ Buharija, Knjiga o rekaiku, poglavlje: Čuvanje jezika, broj 6475, i Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Podsticanje na brižljivost prema komšiji i gostoljubivost, broj 48.

⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Podsticanje na brižljivost prema komšiji i gostoljubivost, broj 47.

⁵ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Oporuka o lijepom ophođenju prema komšiji, broj 2625.

21 - Adabi lijepog odnosa prema prijateljima

Musliman treba da bude brižljiv pri odabiranju prijatelja, jer prijatelj ima velik uticaj na njegov život i ponašanje. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, nam objašnjava koliki uticaj na čovjeka ima dobar i loš prijatelj, rekavši: "**Primjer dobrog i lošeg prijatelja je kao onaj koji nosi miris misk i onaj koji puše u kovački mijeh. Onaj koji nosi miris misk ili će ti ga poklonit, ili ćeš ga kupiti od njeg, ili ćeš osjetiti od njeg ugodan miris. A onaj koji puše u kovački mijeh ili će ti zapaliti odjeću, ili ćeš osjetiti od njeg neugodan miris.**"¹

Musliman treba svoje ophođenje sa prijateljima izgrađivati na principu ljubavi i mržnje u imu Allaha. Uzvišeni Allah je obećao onima koji se u Njegovo ime vole da će ih staviti u Svoj hlad, na Dan kada neće biti drugog hlada do Njegovog hlada. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao u hadisu o sedmorici koje će Allah staviti u Svoj hlad, na Dan kada neće biti drugog hlada do Njegovog hlada: "**Dvojica ljudi koji se u ime Allaha vole, pa se u to ime sastaju i rastaju.**"²

U drugom hadisu, Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Kod koga se nađu tri osobine osjetiće slast imana: da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svega drugog, da voli čovjeka ni zbog čega drugog osim radi Allaha i da mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon što ga je Allah izbavio iz njega kao što mrzi da bude bačen u vatru.**"³

Imansko bratstvo, koje ne donosi osim dobro, diktira obavezu davanja savjeta prijatelju i njegovom potpomaganju u stvarima vjere i dunjaluka, pa tako, ne razgovara sa njim osim o dobru, čuva njegove tajne i ne otkriva njegove mahane, opraća mu njegove greške i ne obazire se na njegove propuste.

A loš prijatelj se prepoznaje po tome što ukazuje muslimanu na zlo, otkriva njegove slabosti, prlja njegovu bistrinu, odvodi ga u zabludu i vuče ga u propast, a u tom smislu su i riječi Uzvišenog: "**Kamo sreće, teško meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo, on me je od Kur'ana odvratio nakon što mi je priopćen bio.**"⁴

¹ Buharija, Knjiga o trgovini, Poglavlje o mirisu i prodaji miska, broj 2101.

² Muslim, Knjiga o zekatu, poglavlj: Vrijednost skrivanja (pri udjeljivanju) sadake, broj 1031.

³ Buharija, Knjiga o imanu, poglavlj: Slast imana, broj 16, i Muslim, Knjiga o imanu, a tekst hadisa je: "Kod koga se nađu tri osobine ...", broj 43 i 67.

⁴ El-Furkan 28-29.

22 - Adabi lijepog odnosa prema muslimanima

Veza koja spaja muslimana sa njegovim bratom muslimanom, ma koje nacije i boje kože bio i kojim jezikom govorio, je veza vjerovanja u Allaha, u tom smislu Uzvišeni veli: "*Vjernici su samo braća.*"¹

Musliman treba da ispunjava prema svome bratu muslimanu određena prava i obaveze, kao što kaže Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Musliman je prema muslimanu dužan pet stvari:**"² Vjernik je čvrsto ubijeden, ispunjavajući ta prava i obaveze, da je to svojevrstan vid ibadeta kroz koji se približava Uzvišenom Allahu.

Musliman prema svome bratu muslimanu dužan je sljedeće:

1. Kada se sa njim sretne, pozdraviti ga riječima: *Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu!* (Neka je mir i Allahova milost i blagoslov na vas!) Jer Poslanik, sallahu alejhi ve sellem kaže: "**Nazivaj selam i onome koga znaš i onome koga ne znaš.**"³ Pozdravljeni će mu odgovoriti riječima: *Ve alejkumusselamu ve rahmetullahi ve berekatuhu* (Neka je i na vas mir, Allahova milost i berekat), slijedeći riječi Uzvišenog Allaha. "**Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite ili ga odvratite istim!**"⁴ A zatim se sa njim rukuje, što ostavlja velik trag na obojicu, jer Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Nema dvojice muslimana koji se, kada se sretnu, pozdrave i rukuju, a da im, i prije nego što se rastanu, neće biti oprošteno.**"⁵

2. Kada se razboli, obići ga i zamoliti Allaha za njegovo ozdravljenje. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Uzvišeni Allah će reći na Sudnjem danu: 'Sine Ademov, bio sam bolestan pa me nisi obišao.'** A on će reći: '**Gospodaru, kako ću te obići a Ti si Gospodar svjetova?**' Kaže Uzvišeni: '**Zar nisi znao da je moj rob taj i taj bio bolestan, pa ga nisi obišao, zar nisi znao da si ga obišao da bi Me našao kod njega?**'"⁶ I kaže u drugom hadisu, podstičući na obilaženje bolesnog: "**Zaista, kada musliman obide brata muslimana, neprestano je u džennetu (tj. ubire plodove dženneta) sve dok se ne vrati.**"⁷

¹ El-Hudžurat 10.

² Buharija, Knjiga o dženazi namazu, poglavljje: Naredba o ispraćanju dženaze, broj 1240.

³ Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Pojašnjenje da djela u islamu imaju različite vrijednosti i navođenje najboljih djela, broj 39.

⁴ En-Nisa 86.

⁵ Ibn Madže, Knjiga o adabima, Poglavlje o rukovanju, broj 3703, a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan.

⁶ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavljje: Vrijednost obilaženja bolesnog, broj 2569.

⁷ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavljje: Vrijednost obilaženja bolesnog, broj 2568.

(الحمد لله)

3. Dovi za njega kada kihne, nakon što čuje da je rekao:

Elhamdullilahi (Hvala Allahu), reći će: (يرحمةك الله) *Jerhamukellahu* (Allah ti se smilovao), a ovaj koji je kihnuo će odgovoriti:

(يهديكم الله ويصلح بالكم) *Jehdikumullahu ve juslihu balekum* (Allah vas uputio i važe stanje popravio), pridržavajući se Poslanikovih, sallahu alejhi ve sellem, riječi: "Kada neko od vas kihne, neka kaže: ELHAMDULILLAH (hvala Allahu), i neka mu kaže njegov brat ili prijatelj: JERHAMUKELLAH (Allah ti se smilovao), a kad mu kaže jerhamukellah, neka mu odgovori: JEHDIKUMULLAHU VE JUSLIHU BALEKUM (neka vas Allah uputi i popravi vam stanje)."¹

4. Učestvuje sa njim u njegovim radosnim trenucima, a ako ga pozove na gozbu, odazove se, jer Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "Najgora hrana je gozbenska hrana sa koje se odbijaju oni koji bi došli a pozivaju oni koji ne žele doći, a onaj ko se ne odazove pozivu na gozbu, otkazao je poslušnost Allahu i Njegovom Poslaniku."²

5. Posavjetovati ga u slučaju da zatraži savjet po bilo kom pitanju, objasniti mu dobro ili zlo u shodno tom viđenju po tom pitanju i posavjetovati ga ako vidi da mu je potreban savjet, rukovodeći se riječima Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "Kada neko od vas svoga brata upita za savjet, neka mu ga da."³ Drugom prilikom je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vjera je savjet." Upitan kome, odgovorio je: "Allahu, Njegovoj knjizi, Njegovom Poslaniku, vođama muslimana i muslimanima, uopće."⁴ A to je zbog toga što vjernik želi svome bratu ono što želi i samom sebi, a ne voli da ga zadesi ono što ne bi volio da se desi njemu, postupajući po riječima Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: " Niko od vas neće biti pravi vjernik sve dok ne bude volio svome bratu ono što voli samom sebi."⁵

Islam poziva članove društvene zajednice na čuvanje imanskih veza, kao što poziva da se prevaziđe ono što prijeti kidanju tih veza i izlaže ih potresu. Zbog toga islam zabranjuje da musliman izbjegava svoga brata više od tri dana, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nije dozvoljeno muslimanu da ne govori sa svojim bratom

¹ Buharija, Knjiga o adabima, poglavljje: Šta se kaže onom ko kihne, broj 6224.

² Muslim, Knjiga o braku, poglavljje: Naredba odazivanja pozivu na gozbu, broj 1432.

³ Buharija, Knjiga o trgovini, poglavljje: Da li mještanin da prodaje za stranca bez naplate, i da li da ga pomogne ili posavjetuje, 68. poglavljje, broj 2157.

⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Vjera je savjet, broj 55.

⁵ Buharija, Knjiga o imanu, poglavljje: Od imana je da voli svom bratu ono što voli samom sebi, broj 13.

muslimanom više od tri dana, sretnu se pa jedan od drugog okreće glavu, a bolji od njih dvojice je onaj koji prvi nazove selam.¹

6. Ne nanosi mu zlo i ne čini mu ništa što mu nije drago, u njegovom imetku, krvi ili časti, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Muslimanu je sve što musliman ima sveto (nepovredljivo): njegova krv, njegov imatak i njegova čast.**"² A drugom prilikom je rekao: "**Psovanje muslimana je grijeh, a borba protiv njega je kufr (nevjerstvo).**"³

7. Pomoći mu i ne ostavljati ga na cjedilu u slučaju bilo kakve potrebe, rukovodeći se riječima Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Ko pomogne bratu muslimanu kada mu je potrebna pomoć, i Allah će njemu pomoći kada mu bude potrebna pomoć.**"⁴ I njegovim riječima, sallahu alejhi ve sellem, u drugom hadisu: "**Pomozi svome bratu, bilo da čini nepravdu ili je njemu učinjena nepravda. Ako čini nepravdu, neka mu zabrani, jer je to pomaganje njemu, a ako mu je učinjena nepravda, neka mu pomogne.**"⁵

¹ Buharija, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Zabрана izbjegavanja više od tri dana bez opravdanog šerijatskog razloga, broj 2559.

² Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlje: Činjenje zuluma muslimanu, ostavljanje na cjedilu, omalovažavanje, njegova krv, čast i imetak su zabranjeni, broj 2564.

³ Muslim, Knjiga o imanu, poglavlje: Pojašnjenje riječi Vjerovjesnika, sallahu alejhi ve sellem, psovanje muslimana, broj 64.

⁴ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Zabранa zuluma, broj 2580.

⁵ Buharija, Knjiga o žalbama, poglavlje: Pomozi brata bio on zalim ili mazlum, broj 2444.

23 - Adabi islamskog misionarstva

Islamski daija (misionar) poziva ka Allahu i dostavlja istinu opominjanjem nemarnog, podučavanjem neznalice i upućivanjem zalutalog. Uzvišeni Allah veli: "*A ko govori ljepše od onoga koji poziva Allahu, koji dobra djela čini i koji govori: 'Ja sam doista musliman.'*"¹

Davet (islamsko misionarstvo), u općem smislu, ima svoje metode i adabe kojih treba da se drži daija da bi njegova dava (misija) urodila plodom. Najvažniji adabi i metode su sljedeće:

1. Naoružati se znanjem o onome u što se poziva, u tom smislu kaže Uzvišeni: "*Znaj da nema boga sim Allaha! Traži oprosta za svoje grijehе.*"²

2. Primjena onog što se naučilo, i praktikovanje onog što je Uzvišeni Allah naredio, a u protivnom biće od onih na koje se odnose riječi Uzvišenog: "*O kako je Allahu mrsko kad govorite riječi koja djela ne prate.*"³ Ili: "*Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?*"⁴ Jer smisao daveta je činjenje dobra i popravljanje stanja a ne da daija radi ono što drugima zabranjuje, u tom smislu kaže Uzvišeni spominjući riječi Šuajba, alejhisselam: "*Ja ne želim da činim ono što vama zabranujem, jedino želim da učinim dobro koliko mogu, a uspjeh moj zavisi samo od Allaha, u Njega se uzdam i Njemu se obraćam.*"⁵

3. Biti blag u ophođenju sa ljudima, bez surovosti, grubosti i plahovitosti, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Olakšavajte a ne otežavajte, obveseljavajte a ne otjeravajte.**"⁶

4. Podnosititi ono što se sreće na putu daveta, kao što je inadenje i vrijedanje, biti strpljiv prema onome koga poziva i ne požurivati rezultate daveta, odazivajući se riječima Uzvišenog: "*Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dode.*"⁷

5. Uzeti ispravan menhedž (metod ili put) u davetu: ponekad pozivati mudro, ponekad lijepim savjetom i katkad lijepom raspravom, jer Uzvišeni Allah veli: "*Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima se na najljepši način raspravljaj.*"⁸ Jer ima ljudi sa kojima nema uspjeha u davetu osim mudrim pozivanjem, dok se drugima

¹ El-Fussilet 33.

² Muhammed 19.

³ Es-Saff 3.

⁴ El-Bekare 44.

⁵ Hud 88.

⁶ Muslim, Knjiga o džihadu i vojnem pohodu, Poglavlje o naredbi da se olakšava i da se ostavi otjerivanje, broj 1733.

⁷ El-Ahkaf 35.

⁸ En-Nahl 125.

ne smekša srce osim sa lijepim savjetom ili vazom, a ima i ljudi koji traže dokaz i hoće da vode raspravu koja će ih odvesti do istine.

24 - Adabi traženja znanja

Islam podstiče na traženje znanja, u tom smislu Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Ko se uputi putem tražeći na njemu znanje, Allah će mu olakšati put u Džennet.** Neće se sastati vjernici u Allahovoju kući, čitajući Allahovu Knjigu i međusobno je proučavajući, a da se neće na njih spustiti smirenost, prekrit ih milost, okružit ih meleci i da ih Allah neće spomenuti melecima koji su kod Njega."¹

Prvo sa čime treba početi onaj koji traži znanje je donošenje valjanog nijjeta, da radi Allaha i Njegovog zadovoljstava traži znanje, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Onaj ko stiče znanje sa kojim se traži Allahovo lice, nizbogčeg drugog osim da bi dobio neku dunjalučku korist, neće osjetiti miris Dženneta na Sudnjem danu.**"² I treba da izučava korisne i dozvoljene nauke, a da ostavi zabranjene, kao što su: sihr, proricanje budućnosti, proizvodnja alkohola i druge zabranjene nauke koje odvraćaju od zikrullah (spominjanja Allaha), poput muzike i njoj sličnog, jer Uzvišeni Allah veli: "*I povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoј vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik, šejtani su nevjernici učeći ljude vradžbini*"³ A Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Allahu moj, utječem Ti se od znanja koje ne koristi, srca koje ne strahuje, duše koja se ne zasićuje i dove koja se ne prima.**"⁴

Strah od Uzvišenog Allaha i ostavljanje grijeha je prvi cilj traženja znanja, a sama bogobojaznost je put da se stekne istinsko znanje, jer Uzvišeni veli: "**I bojte se Allaha, i Allah će vas poučiti.**"⁵

Nužno je da poštije šejha, da se drži lijepih adaba i bude dostojanstven prilikom prisustvovanja na naučnim halkama, da bi stekao veliko znanje, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Učite nauku, poučite se smirenosti i dostojanstvu, budite ponizni prema onome što učite i nemojte biti oholi učenjaci.**"⁶

Kada se uvježba u nekoj nauci i postane u njoj komponentan treba početi sa poučavanjem drugih, jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Neka Allah da udoban život čovjeku koji čuje od mene hadis**

¹ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavlj: Vrijednost okupljanja radi čitanja plemenitog Kur'ana i zikrenja, broj 2699.

² Ibn Madže Knjiga o predgovoru, poglavlj: Korist znanja i rada po njemu, broj 252, a šejh Albani je hadis ocijenio vjerodostojnim.

³ El-Bekare 102.

⁴ Muslim, Knjiga o zikru i utjecanju od zla onog što je radio, poglavlj: Utjecanje od zla onog što je radio i onog što nije radio, broj 2722.

⁵ El-Bekare 282.

⁶ Buharija, Knjiga o dijelovima imana, poglavlj: o širenju znanja, broj 1789.

pa ga zapamti, a zatim ga prenese onako kako ga je čuo.¹ I nije mu dozvoljeno sakriti znanje, na što upućuju riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Ko bude upitan o znanju koje zna, pa ga sakrije, biće zauzdan na Sudnjem danu uzdama od vatre.**"²

Treba da se čuva davanja fetvi³ bez znanja, ako ima potrebe za izdavanje fetvi, a ako o određenom pitanju nema znanja, dovoljno je da kaže onome ko pita: ne znam, kao što je bila praksa selefu-s-saliha (dobrih prethodnika). Bilježi Muslim da je Ibn-Mes'ud, radijallahu anhu, rekao: "O ljudi, ko nešto zna, neka o tome govori, a ko ne zna, neka kaže: 'Allah najbolje zna'. Zaista, vid znanja je da čovjek kaže za ono što na zna: Allah najbolje zna."⁴

¹ Ahmed, Musned Medinjana, hadis od Džubejr ibn Mut'ima, broj 16859.

² Ebu Davud i Tirmizi, poglavljje: Ono što je prenešano o skrivanju znanja, broj 2573, i Tirmizi je hadis ocijenio kao hasen.

³ fetva – šerijatsko pravno rješanje o nekom pitanju

⁴ Muslim, Knjiga o osobinama munafika i propisa o njima, poglavljje: Suretu Ed-Duhan, broj 2798.

25 - Adabi lijepog ponašanja prilikom traženja dopuštenja za ulazak

Islam je vodio računa da objasni adabe traženja dopuštenja za ulazak u kuću i naredio muslimanu da se njima okiti, a na to upućuju riječi Uzvišenog: "*O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne zatražite i dok ukućane ne poselamite, to van je bolje, da bi ste se opomenuli.*"¹ A u drugom ajetu Uzvišeni veli: "*A kada djeca vaša dostignu spolnu zrelost, neka onda uvijek traže dopuštenje za ulazak, kao što su tražili dopuštenje oni stariji od njih.*"² A dozvoljeno nam je ulaziti u mjesta u kojima su naše stvari, kao što su: pijace, trgovačke radnje i javana mjesta, ukoliko nema čuvara koji brane ulazak. Kaže Uzvišeni: "*Nije vam grijeh da ulazite u nenaseljane zgrade, u kojima se nalze stvari vaše, a Allah zna ono što javno pokazujete i ono što krijetate.*"³

Kada onaj koji traži dopuštenje stoji ispred vrata, treba da mu vrata budu sa desne ili lijeve strane, ne treba da stoji licem naspram vrata i usmjeriti pogled kada ih otvori, tako je praktikovao Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem. Prenosi se da je Abdullah ibn Bisr, radijallahu anhu, rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, došao nekome na vrata, prišao bi sa strane od zida kuće, a ne licem naspram vrata."⁴ To je zbog toga što je trežanje dopuštenja propisano radi obaranja pogleda i zaštite stidnih mjesta. Prenešeno je u hadisu Sehl ibn S'ada, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Zaista, traženje dopuštenja je propisano radi pogleda.**"⁵

Poslije toga, treba nazvati selam i tražiti dopuštenje, a nije ispravno tražiti dopuštenje prije nazivanja selama. Ovo je prenešeno u Vjerovjesnikovoj, sallahu alejhi ve sellem, uputi: od Amr ibn Ebisufjana, od Amr ibn Abdullahe ibn Safvana, od Keledete ibn Hanbela da ga je Safvan ibn Umejje poslao Vjerovjesniku, sallahu alejhi ve sellem, sa običnim mlijekom, prvim mlijekom ovce i sitnim krastavcem, a on je bio u vrhu doline. Priča Katade: "Ušao sam kod Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, a da ga nisam poselamio niti tražio dopuštenje, pa je rekao: '**Vrati se i reci: Esselamu alejkum, mogu li ući?**' A to je bilo nakon što je Safvan primio islam."⁶

¹ En-Nur 27.

² En-Nur 59.

³ En-Nur 29.

⁴ Ahmed, Musned Šamijin, hadis od Abdullah ibn Bisra el-Mazinija, broj 17844.

⁵ Muslim, Knjiga o adabima, poglavljje: Zabrana gledanja u ono što je unutar tuđe kuće, broj 2156.

⁶ Tirmizi, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavljje: Ono što je prenešeno o nazivanju selama prije traženja dopuštenja, broj 2710, kaže šejh albani: "Hadis je sahih."

Ako mu se kaže: ko je, treba da se predstavi i spomene ime ili nadimak po kojem je poznat, a ne da kaže nešto nejasno, poput: ja i slično. Vjerovjesnik, sallahu alejhi ve sellem, nije volio da onaj koji kuca pri odgovoru kaže: ja, jer 'ja' ne otkriva njegov identitet niti njegovu ličnost. Prenosi se od Džabira, radijallahu anhu, da je rekao: "Otišao sam Vjerovjesniku, sallahu alejhi ve sellem, pa sam pokucao na vrata. Upitao je: '**Ko je?**' Odgovorio sam: 'Ja.' On ponovi: '**Ja, ja!!!**', kao da mu nije bilo drago."¹

Ne treba više od tri puta tražiti dopuštenje, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Tri puta se traži dopuštenje, pa ako ti se dopusti, uđi, u protivnom se vrati.**"²

Kada zatraži dopuštenje i kaže mu se: "Vrati se!", treba da se vrati a da ne osjeti nikakvo poniženje, jer se on time odazvao Allahovoj naredbi: "*A ako vam se rekne: 'Vratite se!', vi se vratite, to vam je najčednije, a Allah zna ono što radite.*"³

Traženje dopuštenja od očeva i majki je obavezno za one koji su unutar kuće, kao što su: sluge i maloljetna djeca, u tri vremenska perioda: prvi – prije sabaha namaza, drugi – u podne ili u vrijeme kailule (popodnevnog odmora), treći – poslije jacije namaza. Ova tri perioda su vrijeme kada se čovjek osami sa svojom suprugom, pa je zabranjen, gore spomenutim, ulazak bez dozvole da ne bi vidjeli ono što je Allah naredio da se čuva. A u ostalim vremenskim periodima nema bojazni za ovakvo iskušenje, pa im je dozvoljen ulazak kod očava i majki. Uzvišeni veli: "*O vjernici, neka od vas u tri slučaja zatraže dopuštenje da vam uđu oni koji su u posjedu vašem i oni koji još nisu polno zreli: prije jutarnje molitve, i kada u podne odložite odjeću svoju, i poslije obavljanja noćne molitve. To su tri doba kada niste obučani, a u drugo doba nije ni vama ni njima grijeh, ta vi jedni drugima morate ulaziti. Tako vam Allah objašnjava propise! A Allah sve zna i mudar je.*"⁴

¹ Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavje: Ko kaže: Ko je? A on odgovori: Ja, broj 6250.

² Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavje: Traženje dopuštenja je tri puta, broj 6244.

³ Enur 28.

⁴ En-Nur 58.

26 - Adabi ophođenja sa nevjernicima

Musliman vjeruje da su sve vjere mimo islama neispravne, da su njihovi sljedbenici na stranputci i da je jedina prava i ispravna vjera islam i da je ona vjera cijelog čovječanstva. Vid potpunosti ove vjere je u tome što nam je pojasnila način ophođenja muslimana sa nevjernicima, a sastoji se u sljedećem:

1. Ne odobrava i nije zadovoljan sa njegovim nevjerstvom, jer je zadovoljstvo sa kufrom kufr.

2. Prezire ga Allahovim preziro, jer su i ljubav i mržnja u ime Allaha, i sve dok ga Allah zbog njegova nevjerstva prezire, i musliman ga je dužan, u ime Allaha, prezirati.

3. Ne uzima ga za prijatelja i prema njemu ne pokazuje naklност, jer Uzvišeni veli: "*Neka vjernici ne uzimaju za prijatelje nevjernike pored vjernika.*"¹ I kaže: "*Ne treba da ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju, budu u ljubavi sa onima koji sa Allahu i Poslaniku Njegovu suprostavljaju, makar oni bili, očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi.*"²

4. Uprkos tome, prema njemu pravedno postupa i čini mu dobro, ukoliko se ne bori protiv islama i muslimana, jer Uzvišeni veli: "*Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone. Allah, zaista, voli one koji su pravični.*"³

5. Muslimanu je dozvoljeno jesti njegovu hranu i primiti od njeg hediju, ako je kitabija (kršćanin ili jevrej), jer Uzvišeni veli: "*Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela, i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena.*"⁴ I jer je Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, u vjerodostojnom hadisu, bio pozvan na gozbu kod jevreja u Medini, pa se odazivao pozivu i jeo ono što mu je ponuđeno.

6. Nije dozvoljeno udavati vjernice za kitabije, jer je Uzvišeni zabranio vjernici da se uda za nevjernika, uopćeno: "*One njima nisu dopuštene, niti su oni njima dopušteni (tj. mnogobošci).*"⁵ I kaže Uzvišeni: "*Ne ženite se mnogoboškinjama dok ne postanu vjernice, uistinu je robinja vjernica bolja od mnogoboškinje, makar vam se i svidala. Ne udavajte vjernice za mnogobošce dok ne postanu vjernici.*"⁶ *vjernici.*"⁶ Dok je muslimanu dozvoljeno oženiti kitabiju, jer Uzvišeni

¹ Ali Imran 28.

² El-Mudžadele 22.

³ El-Mumtehine 8.

⁴ El-Maide 5.

⁵ El-Mumtehine 10.

⁶ El-Bekare 221.

veli: "*Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela, i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena, i čestite vjernice su vam dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadete s namjerom da se s njima oženite, a ne da sa njima blud činite i da ih za prilježnice uzmete.*"¹

7. Ono sa čime musliman susreće tokom miješanja sa kitabijom, pojasnio nam je Zakonodavac propise onoga što bi moglo da se desi među nama i njima, na primjer:

- Kada kihne i zahvali Allahu, treba mu kazati: *Jehdikumullahu ve juslihu balekum!* (Allah vas uputio i popravio vam vaše stanje!), a ne treba mu kazati: *Jerhamukellahu!*, jer se dešavalo da su jevreji namjerno kihali pred Allahovim Poslanikom, sallahu alejhi ve sellem, nadajući se da će im odgovoriti riječima: *Jerhamukellahu!* (Allah vam se smilovao) Međutim, Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, im je govorio: *Jehdikumullahu ve juslihu balekum!*²
- Ne nazivati mu prvi selam, kada se sretne sa njim, a ako on njega poselami, otpozdraviti mu riječima: *Ve alejkum!* (I vama!), jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kada vas poselame sljedbenici Knjige, recite im: 'Ve alejkum!'**"³
- Ne ostavljati mu sredinu puta, ako ga sretne na putu na kojem je gužva, jer se to smatra iskazivanjem počasti i poštovanja, a na to ukazuju riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Nemojte prvi jevrejima i kršćanima nazivati selam, a kada nekog od njih na putu sretnete, natjerajte ga na njegov tješnji dio.**"⁴
- Musliman se ponosi onim što mu je vjerom propisano, poput odjeće i slično, te ne oponaša nevjernika u onom što nije nužno, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ko oponaša neki narod, od je od njih.**"⁵ Nego nastoji da se razlikuje od njega i i da ima drugačiju odjeću, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Razlikujte se od mušrika (mnogobožaca). Puštajte brade i podrezujte brkove.**"⁶

¹ El-Maide 5.

² Ahmed, Musned Kufijin, hadis od Ebu Muse el-Eš'arija, broj 19920.

³ Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavlje: Kako otpozdraviti zimijama, broj 6288.

⁴ Buharija, Knjiga o traženju dopuštenja, poglavlje: Kako otpozdraviti zimijama sa selamom, broj 6257.

⁵ Ebu Davud, Knjiga o odijevanju, poglavlje: Oblačenje odjeće po kojoj se postaje poznat, broj 4031, a kaže šejh Albani: "Hadis je hasen sahih."

⁶ Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlje: Prirodna urođena svojstva, broj 257.

27 - Adabi lijepog odnosa prema životinjama

Od uzvišenih islamskih ciljeva je odgoj Muhammedovog, sallahu alejhi ve sellem, Ummeta na plemenitim adabima i pohvalnim svojstvima. Samilost, u Allahovo vjeri, nije ograničena samo na ljudsku vrstu, nego ona obuhvata i blagonaklonost prema životinjama njihovim hranjenjem i pojencem. Pa kada su gladne, nahrani ih i kada su žedne, napoji ih, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao u hadisu kojeg prenosu Ebu Hurejre, radijallahu anhu: "**Idući putem neki čovjek jako je ožednio, pa kad nađe bunar, siđe u njega i napi se vode, a zatim izade. Kad odjedanput pas, od žedi isplazio jezik i jede vlažno tlo. 'Ovog psa je snašla jaka žed kao što je i mene bila snašla', reče taj čovjek, te siđe u bunar i napuni svoju cipelu vodom, a zatim je stavi u svoja usta da bi se popeo, te napoji psa. Uzvišeni Allah mu se zahvali i oprosti grijehu.**" Rekoše ashabi: "Allahov Poslaniče, zar u činjenju dobročinstva prema životinjama imamo nagradu?" a on odgovori: "**U činjenju dobročinstva svakom živom hajvanu čovjek ima nagradu.**"¹

Zabranjeno je mučenje životinja na bilo koji način, bilo to zatvaranjem, izgladnjivanjem i sličnim, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Kažnjena je žena zbog mačke koju je zatvorila sve dok nije umrla, pa je zbog nje ušla u vatru. Nije je hranila ni pojila kada ju je zatvorila, niti ju je pustila da jede gmizavce i insekte.**"²

Samilost prema životinjama, u islamu, ide do te mjere da da traži da se bude pažljiv prilikom klanja i da se ubijaju na način kako je prenešeno u sunnetu Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Allah je u svemu propisao da se lijepo postupa. Pa, kada ubijate, ubijajte na lijep način, a kada koljete, prekoljite što spretnije, prethodno dobro naoštrite nož i rasteretite životinju.**"³

S tim da ova samilost ne ide dotle da se kod kuće nabavlja ono što je zabranjeno, kao što su psi, osim ako je to nužno, poput psa za čuvanje stoke od vukova ili lovačkog psa. Bilježi Muslim od Ibn-Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem,

¹ Muslim, Knjiga o selamu, poglavlj: Vrijednost napajanja i hranjenja životinja, broj 2244.

² Muslim, Knjiga o selamu, poglavlj: Zabrana ubijanja mačke, broj 2242.

³ Muslim, Knjiga o lovnu i klanju, poglavlj: Naredba o pažljivosti pri klanju i ubijanju i oštrenju noža, broj 1955.

naredio da se pobiju svi psi osim lovačkog, ovčarskog i psa-čuvara.¹ Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Meleci ne ulaze u kuću u kojoj ima pas niti u kojoj ima slika (kip).**"²

Islam je dozvolio ubijanje opasnih i štetnih životinja kao što su: bijesan pas, lutnja (vrsta sokola), zmija, škorpija i miš, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Pet je štetnih životinja koje dozvoljeno ubiti u Haremu i van Harema: zmija, crnobijeli gavran, miš, bijesan pas i lutnja (vrsta sokola).**"³

¹ Muslim, Knjiga o davanju pod zakup, poglavljje: Naredba o ubijanju pasa, broj 1571, i Pojašnjenje derogiranja tog propisa i zabrana njihovog nabavljanja osim lovačkog, ovčarskog i psa-čuvara, broj 1571.

² Muslim, Knjiga o odjeći i ukrasu, poglavljje: Zabрана crtanja lika životinje, broj 2106.

³ Muslim, Knjiga o hadždžu, poglavljje: Životinje koje je dozvoljeno ubiti u Haremu i van Harema onom koji je u ihramu i koji nije, broj 1198.

DRUGO POGLAVLJE:

MORAL

PRVO:

Primjeri pohvalnih moralnih osobina

1 – Istinoljubivost (iskrenost)

Uzvišeni Allah je zapovijedio iskrenost, rekavši: "**O vjernici, bojte se Allah i budite s onima koji su iskreni.**"¹ Iskrenost obuhvata sve stvari čovjeka i čitav njegov život, ne prima mu se ni riječ, ni djelo, niti nijjet osim sa iskrenošću.

Mi imamo divan primjer u Ebu Bekru, radijallahu anhu, kada je Vjerovijesnik, sallahu alejhi ve sellem, obavijestio o događaju Isra' (noćnog putovanja), istog momenta je pojeroval Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, rekavši, za razliku od ostalih: "Tako mi Allaha, ja mu vjerujem u stvarima koje su nevjerovatnije od ovih."

Istinoljubivost u riječima i djelima se ostvaruje onda kada budu iskrena i valjana. Iskrenost je da bude samo radi Allaha, a valjanost je da se podudera sa šerijatom. Pa je tako djelo po svojoj vanjštini ispravno ako se slaže sa onim s čime je došao Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, a u svojoj unutrašnjosti ako je urađeno samo radi Allaha.

Uzvišeni Allah daje bereket istinoljubivom trgovcu u njegovoj prodaji i trgovini, a uništava bereket trgovcu koji laže, mimo grijeha kojeg stiče laganjem. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Prodavač i kupac imaju pravo izbora (da prihvate ili odbiju trgovinu) sve dok se ne razidu. Imaće bereketa u svojoj trgovini ako budu iskreni i navedu mahane robe (ako ih ima), a ako budu skrivali mahane i lagali biće im uništen bereket trgovine.**"²

Iskrenost se postiže vježbanjem, u tajnosti i javnosti, a naročito u mladosti, čime se ostavlja veli trag i zadobijaju pohvalna svojstva koja donose dobro i na ovom i na onom svijetu. Dovoljna je čast iskrenom vjerniku da se opiše kao istinoljubiv kod svoga Gospodara i da time uživa ugled kod Njega. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "**Budite iskreni, zaista, iskrenost vodi ka dobročinstvu, a dobročinstvo vodi u Džennet, i čovjek će neprestano govoriti istinu i nastojati da bude iskren sve dok ne bude zapisan kod Allaha da je iskren. Čuvajte se laži, zaista, laž vodi ka griješanju, a griješenje u vatru, i čovjek će neprestano lagati i nastojati da laže sve dok ne bude zapisan kod Allaha da je lažljivac.**"³

¹ Et-Tevbe 119.

² Buharija, i Muslim, Knjiga o trgovini, poglavlje: Iskrenost prilikom prodaje, broj 1532.

³ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlje: Pokuđenost laganja i pohvala iskrenosti, broj 2607.

2 - Emanet

Emanet ima veliko mjesto u islamu, i on je pohvalna moralna osobina kojom treba da se okiti musliman, jer Uzvišeni kaže: "*I oni koji povjerene im emanete budu čuvali i obaveze svoje ispunjavali.*"¹ A Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "*Čuvaj emanet onom ko ti ga je povjerio i nemoj iznevjeriti onog ko te je iznevjerio.*"² Ako je osoba povjerljiva, poštjuju ju je ljudi i svi imaju u nju povjerenja, a isto tako, ta plemenita osobina mu daje ugled u porodici i rodbini. Učitelj koji savjesno obavlja svoju obavezu smatra se povjerljivim i učenik koji izvršava svoje zadatke i čuva imetak, tajnu ili čast koje su mu povjerene, smatra se povjerljivim.

Emanet obuhvata gore navedeno i šire, kako to pojašnjavaju mufessiri tumačeći riječi Uzvišenog: "*Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek, a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lakomislen.*"³ Pa kažu: emanet su šerijatske dužnosti kojima je Allah obavezaao robeve, jezik je emanet, ruka je emanet i dijete je emanet. A onaj ko porekne i zataji povjereni emanet i ne vodi brigu o onom što mu je dato na čuvanje, bilo da je to imetak, tajna ili čast, to će ga odvesti u gubitak i propast na dunjaluku. Pa ako je bio službenik biće otpušten iz službe, a ako je bio trgovac napustiće ga ljudi i neće imati povjerenja u njegovu trgovinu. Prenešeno je u sunnetu upozorenje na ovo značenje, naime, bilježi Buharija u Sahihu da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je rekao: "*Emanet je spuštan u korijen srca ljudi, zatim su to naučili u Kur'anu, a zatim u sunnetu.*" Kaže Huzejfe, radijallahu anhu: "*Pa nam je pričao o nestanku emaneta, kaže: 'Čovjek će zaspasti kratkim snom pa će mu se emanet oduzet iz srca, i ostaće njegov mali trag, zatim će zaspasti kratkim snom pa će mu se i trag emaneta oduzeti, i ostaće njegov mali dio poput žulja, kao žeravica koju trljaš po svojoj nozi pa se potprišti i vidiš nateklino a u njoj nema ništa. Zatim će ljudi davati bez'u (prisegu), a skoro da nema nikog povjerljivog (koji izvršava povjereni emanet), pa će neko reći: 'U toj i toj porodici ima jedan povjerljiv čovjek'. O njegu se govori: kako je pametan, kako je uspješan, kako je postojan, a u njegovom srcu nema ni koliko trun gorušice imana.*"⁴

Tri su vrste emaneta:

¹ El-Me'aridž 32.

² Ebu-Davud i Tirmizi, Knjiga o trgovini, poglavljje 38, broj 1264.

³ El-Ahzab 72.

⁴ Buharija, Knjiga o rekaiku, poglavljje: Nestanak emaneta, broj 6497.

1. Emanet roba sa svojim Gospodarom, tj. da mu ibadet čini, ne pripisuje mu druga, izvršava Njegove zapovjedi i kloni se zabrana.
2. Emanet sa samim sobom, tj. da odgaja svoju dušu i da je čuva od zablude.
3. Emanet prema svim stvorenjima, tj. da im daje njihova prava i da ispoštuje ono što mu se povjeri.

3 - Strpljivost

Strpljivost je izdržljivost u teškoćama, obuzdavanje duše u uzrujanosti i srdžbi, čvrstina na propisima Kitaba i sunneta i zadovoljstvo sa Allahovom odredbom.

Uzvišeni Allah je naredio svojim robovima da se naoružaju sa strpljivošću, objasnio im njenu važnost, uticaj i posljedice, te im pojasnio da je ona uzrok ogromne nagrade. U tom smislu su riječi Uzvišenog: "*O vjernici, budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte, i Allah se bojte, da bi ste postigli ono što želite.*"¹ I veli: "*Samo oni koji budu strpljivi biće bez računa nagrađeni.*"²

Tri su vrste strpljenja:

1. Strpljivost na pokornosti Uzvišenom Allahu, jer Uzvišeni kaže: "*Zato se samo Njega obožavaj i u tome budi istrajan!*"³

2. Strpljivost na ostavljanju harama i onog što je naredio da se ostavi, u tom smislu Uzvišeni veli: "*Ko se bude Allaha bojao i ko strpljiv bude, pa, Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada onima koji dobra djela čine.*"⁴

3. Strpljivost na Allahovoj kaderu, a ona je, bez sumnje, srž imana. Jer onaj koji je strpljiv na musibetu smrti, ostaviće sjetu i ljutnju i kloniče se naricanja i uderanja po licu, odazivajući se riječima Vjerovjesnika, sallahu alejhi ve sellem: "*Nije od nas ko se udera po licu, kida svoju odjeću i propagira džahilijetska (predislamska) uvjerenja.*"⁵

Kada muslimana zadesi neka nevolja, treba biti strpljiv kao što mu je Uzvišeni Allah naredio, rekavši: "*I strpljivo podnosi ono što te zadesi, dužnost je tako postupati.*"⁶ A zatim treba strpljivo doviti, tražeći od Allaha nagradu, onako kako ga je Allah podučio: "*Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!*" Jer Uzvišeni veli: "*One koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: 'Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!' Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost, oni su na pravom putu.*"⁷

¹ Ali 'Imran 200.

² Ez-Zumer 10.

³ Merjem 65.

⁴ Jusuf 90.

⁵ Buharija, Knjiga o dženazi namaz, poglavljje: Nije od nas ko kida odjeću, broj 1294.

⁶ Lukman 17.

⁷ El-Bekare 156-157.

4 – Skromnost

Sira (životopis) Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, je živ primjer skromnosti, poniznosti i blagosti. Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Allah mi je objavio da budete toliko skromni i ponizni da se niko ni nad kim ne oholi i da niko nikome nepravdu ne čini.**"¹ Prenosi se da je Selemete ibn el-Ekve'a, radijallahu anhu, rekao: "Prolazio je Vjerovjesnik, sallahu alejhi ve sellem, pored skupine iz plemena Eslem koji su se takmičili u bacanju strijela, pa im reče: '**Gađajte sinovi Ismailovi, zaista je vaš otac bio strijelac, gađajte, ja sam sa sinovima tog i tog.**' Jedna grupa je prestala gađati, pa im Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, reče: '**Šta vam je pa ne gadate?**' 'Kako da gađamo a ti si sa njima'- rekoše. Onda Vjerovjesnik, sallahu alejhi ve sellem, reče: '**Gađajte, ja sam sa svima.**'² Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kada bi prolazio pored djece koja se igraju, ne bi ga spriječio njegov vjerovjesnički poziv i velik položaj, kojim je odlikovan nad svih ljudima, da poselami tu djecu, nasmješi im se i razgovara s njima.

Priča Enes, radijallahu anhu: " Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je bio najljepšeg ahlaka. Jednog dana poslao me je da nešto uradim, a ja sam u sebi rekao: 'Tako mi Allaha, neću ići.' A u duši sam osjećao da hoću otići da izvršim ono što mi je naredio Allahov Vjerovjesnik, sallahu alejhi ve sellem. Izašao sam i prolazio pored djece koja se igraju na ulici. Kad odjedanput, Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, uhvatio me pozadi za potiljak, pa sam pogledao u njega a on se smije i reče: '**O Unejs (Enesiću), idi i uradi ono što sam ti naredio.**' Rekao sam: 'Evo idem, Allahov Poslaniče.'³ Kaže Enes: "Tako mi Allah, Allah, služio sam ga devet godina, ne znam da mi je rekao za nešto što sam uradio: zašto si uradio to i to, niti za nešto što sam ostavio: da si uradio to i to."⁴ Ovaj ahlak je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, usadivao u duše ashaba, rekao bi: "**Kada bih bio pozvan na zadnju ili prednju nogu od ovce, odazvao bih se, a kada bi mi neko poklonio prednju ili zadnju nogu od ovce prihvatio bih.**"⁵

¹ Muslim, Knjiga o Džennetu, poglavljje: Osobine po kojima se na dunjaluku znaju stanovnici Dženneta, broj 2865.

² Buharija, Knjiga hadisa o poslannicima, poglavljje: Riječi Uzvišenog: 'I spomeni u knjizi Ismaila', broj 3373.

³ Muslim, Knjiga o plemenitim djelima, poglavljje: Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je bio najljepšeg ahlaka, broj 3309.

⁴ Muslim, Knjiga o plemenitim djelima, poglavljje: Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je bio najljepšeg ahlaka, broj 3309.

⁵ Buharija, Knjiga o braku, poglavljje: Ko se odazove na zadnju nogu, broj 5178.

Vjernik treba stalno da ima na umu, u kojim god životnim okolnostima bio, da sva moć i ponos pripadaju Allahu, te da bude ponizan radi Allaha prema Njegovim stvorenjima, blag i milostiv, a ne da se grubo ophodi ili uzdiže iznad drugih ili potcjenjuje ih, jer nam je to Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, zabranio, rekavši: "**Dovoljno je čovjeku zla da omalovažava svoga brata muslimana.**"¹ Takođe, Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Niko radi Allaha nije bio ponizan, a da ga Allah nije uzdigao.**"²

Ima ljudi koji se ponize pred bogatašom zbog njegovog bogatstva ili pred funkcionerom zbog njegovog položaja, a ovo nije prava poniznost, nego je istinska poniznost biti ponizan radi Uzvišenog Allaha.

¹ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavljje: Zabрана činjenja zuluma muslimanu, njegova omalovažavanja, njegove krvi, časti i imetka, broj 2564.

² Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavljje: Preporučljivost opruštanja i poniznosti, broj 2588.

5 - Plemenitost

Plemenitost je karakterna osobina pod koju potпадaju mnoge vrline, razne vrste dobra i čestitosti, pa se tako za onog ko uradi nešto pohvalno kaže da je plemenit, ko pređe preko nečije greške naziva se plemenitim, ko savlada svoju srdžbu plemenit je i ko je pažljiv prema komšiji plemenit je.

Uzvišeni Allah je počastio i visoko uzdigao čovjeka, i stvorio ga u najljepšem liku, u tom smislu Uzvišeni veli: "**Koji te je stvorio, pa učinio da si skladan i da si uspravan, i kakav je htio lik ti dao.**"¹ Uzvišeni Allah podstiče na plemenito postupanje prema roditeljima, da im se čini dobročinstvo dok su živi i poslije smrti, kaže Uzvišeni: "**Čovjeka smo zadužili da roditeljima svojim čini dobro.**"² I veli u drugo ajetu: "**Ne reci im ni: 'Uh!', i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim.**"³

Zadužio nas je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, da poštujemo ženu i vodimo računa o njenim pravima, bila ona majka, supruga, kćerka, tetka po ocu ili majci, pa kaže: "**Uzmite kao obavezu da čete prema ženama lijepo postupati, jer, zaista, žena je stvorena od rebra, i, zaista, najkrivlji dio rebra je njegov najvišlji dio, ako bi htio da ga ispraviš, slomio bi ga, a ako ga ostaviš, biće stalno iskriviljen. Uzmite kao obavezu da čete prema ženama lijepo postupati.**"⁴ Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, nam donosi radosnu vijest o nagradi onome ko bude pažljiv prema kćerkama i lijepo ih odgoji, pa kaže: "**Ko bude iskušan nečim od ovih kćerki (pa bude pažljiv prema njima-hrani ih, odijeva, odgaja i sl.) biće mu zaštita od vatre.**"⁵

Uzvišeni Allah je visoko uzdigao čovjeka i ukrasio ga znanjem i učenjem, i sa znanjem je počeo Objavu prvaku poslanika, sallahu alejhi ve sellem, riječima: "**Citaj, u ime Gospodara tvoga koji stvara.**"⁶

I uzdigao je čovjeka sa bogobojsnošću i sačuvao ga od fitni (iskušenja), Uzvišeni veli: "**A onome ko se Allaha boji, On će izlaz naci.**"⁷

Osobina plemenitosti motiviše vjernika na udjeljivanje u svim oblastima dobra, u tom smislu Uzvišeni veli: "**Nećete zaslužiti nagradu**

¹ El-Infitar 7-8.

² El-Ahkaf 15.

³ El-Isra' 23.

⁴ Muslim, Knjiga o dojenju, poglavljje: Vesijet prema ženama, broj 1468.

⁵ Buharija, Knjiga o zekatu, poglavljje: Čuvajte se vatre pa makar sa pola hurme, broj 1418.

⁶ El-'Alek 1.

⁷ Et-Talak 2.

sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže, a bilo šta vi udijelili, Allah će, sigurno, za to znati."¹

Plemenitost ima svoje tragove koji upućuju na iskrenost imana i povjerenje u ono što je kod Allaha, a od tih tragova su različite vrste udjeljivanja, jer Uzvišeni veli: "**Onome koji udjeljuje i ne grieši i ono najljepše smatra istinitim – njemu ćemo Džennet pripremiti.**"²

Kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "Nema dana u kom ljudi osvanu, a da se ne spuste dva meleka. Jedan od njih dovi: 'Allahu moj, nadoknadi onome ko troši i udjeljuje.' A drugi: 'Allahu moj, daj propast onome ko škrtari."³

Gostoljubivost i pažnja prema komšiji su dio imana, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Ko vjeruje u Allah i Sudnji dan, neka kaže ono u čemu je dobro ili neka šuti. Ko vjeruje u Allah i Sudnji dan, neka bude gostoprimaljiv.**"⁴

Takođe, dio imana je pomaganje onih kojima je potrebna pomoć, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Dokle god vjernik pomaže svome bratu i Allah će njemu pomagati.**"⁵

¹ Ali 'Imran 92.

² El-Lejl 5-7.

³ Muslim, Knjiga o zekatu, poglavje: Onaj ko udjeljuje i ko škrtari, broj 1010.

⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavje: Podsticanje na gostoprimaljivost i pažnju prema komšiji, broj 47.

⁵ Muslim, Knjiga o zikru i dovi, poglavje: Vrijednost okupljanja radi učenja Kur'ana i zikra, broj 2699.

6 - Samilost

Samilost se ubraja u temeljne islamske principe, a njeni neodvojivi atributi su: blagost, davanje utjehe, emocionalno učešće, težnja srca za pomaganjem drugih, poput: vraćanja duga siromašnih i bijednih, pomaganja nevoljniku, hizmećenja starijih, upućivanja zalutalog na putu i slično tome.

U samilost se ubraja i blago ophođenje i briga o jetimima, udovicama i siromasima. Ovo djelo je na nivou borbe na Allahovom putu, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ko vodi
brigu o udovici i siromahu je poput mudžahida na Allahovom putu.**" I čini mi se da je rekao: "**I klanjača koji ne malaksava i postaća koji ne mrsi.**"¹

Samilost se ispoljava prema slabom, mladom i starom, i ostvaruje se putem davanja svakom njegovo pravo, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Ko nije milostiv prema mlađima i ne zna pravo starijih, on nije od nas.**"²

Milostivi se nadaju Allahovoj milosti koja sve obuhvata, u tom smislu kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Zaista, Allah će
će se smilovati, od Njegovih robova, milostivima.**"³

¹ Muslim, Knjiga o zuhudu, poglavljje: Vrijednost činjenja dobročinstva udovici, siromahu i jetimu, broj 7468.

² Ebu Davud, Knjiga o adabima, Poglavlje o savjetu, broj 4943, a šejh Albani je hadis ocijenio kao vjerodostojan.

³ Muslim, Knjiga o dženazi namaz, poglavljje: Plakanje za umrlim, broj 923.

7 - Pravednost

Zapovjeda nam naš pravovjerni din da se okitimo pravednošću u svim stvarima, svejedno bilo to riječju ili djelom, sa bližnjim ili dalnjim, sa prijateljom ili neprijateljom. Uzvišeni veli: "*Allah zahtijeva da se svacije pravo poštuje i dobro čini.*"¹

Pravda je vaga vjere kojom musliman mjeri svoje postupke i daje svakom njegovo pravo. A ako nagne ili skrene sa Allahovog pravog puta upadne u zulum.

Prvi vid pravednosti je biti pravedan prema ljudima u svim pravima i obavezama, počevši od sebe i svoje porodice. Kaže Uzvišeni: "*O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi, pa i na svoju štetu ili na štetu roditelja i rođaka, bio on bogat ili siromašan, ta Allahovo je da se brine o njima! Zato ne slijedite strasti – kako ne biste bili nepravedni.*"²

Pravednost zadire u sve dijelove islama, od toga je i pravedno postupanje prema djeci prilikom davanja poklona i slično da se ne bi među njima pojavila mržnja i neprijateljstvo. Na spomenuto ukazuje hadis En-N'uman ibn Bešira, radijallahu anhu, u kom pripovijeda da je njegov otac otišao sa njim Allahovom Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Ja sam poklonio ovom svom sinu roba kojeg sam imao." Pa ga upita Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Je si li to uradio sa svom tvojom djecom?**" "Nisam" – odgovori on. Onda mu reče Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Bojte se Allaha i budite pravedni prema svojoj djeci.**" Pa je moj otac, kada je došao kući, vratio nazad taj poklon.³ U drugom rivajetu (predaji) kaže En-N'uman ibn Bešir, radijallahu anhu: "Moj otac je otišao, noseći me, Allahovom Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, budi mi svjedok da sam poklonio to i to iz mog imetka En-N'umanu!' A on upita: '**Je si li svakom sinu poklonio isto što i En-N'umanu?**' 'Nisam!' – odgovori on. Onda reče Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: '**Traži nekog drugog da ti bude svjedok za ovo.**' A zatim ga upita: '**Da li bi volio da ti (tvoji sinovi) svi podjednako čine dobročinstvo?**' Kaže: 'Naravno.' Reče mu: '**Onda to ne radi.**'"⁴

Takođe, treba biti pravedan među ženama: u ravnomjernom izdržavanju, podjednakom noćenju i pri putovanju. A ako se muž boji da ne može biti pravedan među njima, treba da se ograniči na jednu ženu, jer

¹ En-Nahl 90.

² En-Nisa 135.

³ Muslim, Knjiga o poklonima, poglavje. Pokuđenost davanja prednosti jednoj djeci nad drugom, broj 1623.

⁴ Muslim, Knjiga o poklonima, poglavje. Pokuđenost davanja prednosti jednoj djeci nad drugom, broj 1623.

Uzvišeni veli: "*A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom.*"¹

Zakonodavac je naredio pravednost u suđenju. Pa kome se povjeri upravljanje u nečemu od stvari muslimana, svejedno bilo to sudstvo ili nešto drugo, obavezan je da sudi po pravdi, jer Uzvišeni kaže: "*Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate i kada ljudima sudite da pravično sudite. Uistinu je divan Allahov savjet! A allah doista sve čuje i vidi.*"²

A sunnet je pojasnio posljedice ove pravičnosti, kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Pravedni će kod Allah biti na mimberima od svjetla. To su oni koji pravo sude, pravedni su prema svojoj čeljadi i pravedno vladaju.**"³

Islam je zabranio, iz bojazni da ne utiče na tok pravednog sudenja, mito, krivotvorenje (falsifikovanje), davanje hedije kadiji (sudiji) i tome slično.

¹ En-Nisa 3.

² En-Nisa 58.

³ Muslim, Knjiga o upravi, poglavljje: Vrijednost pravednog imama i kazna nepravednom, broj 1827.

DRUGO:

Primjeri pokuđenih moralnih osobina

1 - Laganje

Laž je obavještenje koje se ne slaže sa stvarnošću. Ona je pokuđena karakterna osobina na koju je upozorio Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: "**Čuvajte se laži, zaista, laž vodi ka griješanju, a griješenje u vatru, i čovjek će neprestano lagati i nastojati da laže sve dok ne bude zapisan kod Allaha da je lažljivac.**"¹

Laž je zabranjena u svim stvarima, a naročito, laž na Allaha zabranjujući ono što je ohalatio i dozvoljavajući ono što je oharamio, i u tom smislu Uzvišeni veli: "*I ne gorovite neistine jezicima svojim: 'Ovo je dopušteno, a ovo zabranjeno', da biste tako o Allahu neistine iznosili. Oni koji o Allahu govore neistine, neće uspjeti.*"²

Veliki je haram lagati na Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem. I to na način da čovjek sam napiše hadis, a zatim ga pripiše Allahovom Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem, pa kaže: "Rekao je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem", a on ga nije rekao. Ovo je zabranio Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: "**Ko namjerno slaže na mene, neka sebi pripremi mjesto u vatri.**"³

Vjernik ne treba da u svom ophođenju sa ljudima koristi laž, naročito u trgovini. Na primjer, da prodavač kaže: kupio sam ovu robu za toliko, ili uložio sam u nju toliko, a laže. Ili laže o kvalitetu robe, pa kaže: ovo je najkvalitetnija vrsta, a, u stvari, nije tako. Ili da istakne lijepi dio robe, a sakrije lošiji, i tome slične vrste laži, prevara i obmana. Na sve ovo islam nas žestoko upozorava, jer Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Ko nas vara nije od nas.**"⁴

Laganje prilikom pričanja se ubraja u osobine munafika, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kazao: "**Kod koga se nađu četiri osobine pravi je licemjer, a kod koga se nađe neka od njih nosi u sebi obilježje licemjerstva sve dok ih se ne prođe, a to su: kada mu se nešto povjeri ,izda, kada govori , laže, kada obeća, iznevjeri i kada se spori, bestidno govori.**"⁵

Laganje može biti i o snovima, da kaže: usnio sam sinoć to i to, a, u stvari, nije ništa usnio. A o ovome kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Ko priča o snu koji nije usnio, biće zadužen (na Sudnjem**

¹ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavljje: Pokuđenost laganja i pohvala iskrenosti, broj 2607.

² En-Nahl 116.

³ Buharija, Knjiga o znanju, poglavljje: Grijeh onog ko slaže na Vjerovjesnika, sallahu alejhi ve sellem, broj 106.

⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "Ko nas vara nije od nas."

⁵ Buharija, Knjiga o imanu, poglavljje: Znaci licemjerstva, broj 101.

danu) da sveže dvije dlačice (niti), a neće moći.¹ I kaže: "Zaista, najveća laž je pričati da su oči vidjele (u snu) ono što nisu vidjele."²

Krupna je stvar izmišljati laži u šali i nastojanju da ljude nasmije, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Teško onom ko priča ljudima, pa izmišlja laži da bi ih lažima nasmijao, teško njemu, teško njemu.**"³

Laž vodi svog vlasnika u vatru, pa zato musliman treba da preduzme mjere opreza da se ne bi smatrao kod Allaha lažljivcem.

¹ Buharija, Knjiga o tumačenju snova, poglavlje: Pričati lažne snove, broj 7042.

² Buharija, Knjiga o tumačenju snova, poglavlje: Pričati lažne snove, broj 7043.

³ Ebu Davud, Knjiga o adabima, Poglavlje o strogosti prema laganju, broj 4990, a šejh Albani je hadis ocijenio kao hasen.

2 - Prevara

Uzvišeni Allah je zabranio varanje: "*O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno medusobno povjerene ne poigravajte.*"¹

Prevara je osobina munafika, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Tri su znaka munafika: kada govori laže, kada obeća ne ispunji i kada mu se povjeri iznevjeri.**"² U svemu što se da čovjeku na povjerenje nije dozvoljena prevara, kao što je pronestra privatnog imetka, naročito imetka jetima, koji se u islamu smatra zulmom, a onom ko to uradi islam prijeti žestokom kaznom, jer Uzvišeni veli: "**Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi, doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti.**"³

Sa iskrenošću i emanetom se učvršćuje veza među poslovnim partnerima, a kvari se sa prevarom. Rekao je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Uzvišeni Allah kaže: 'Ja sam treći sa dvojicom partnera sve dok jedan ne iznevjeri drugog, a kada jedan od njih iznevjeri drugog, ja odem od njih.**"⁴

Velik je grijeh iznevjeriti prilikom iznošenja mišljenja, davanja fetve i savjeta, zbog toga nas Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, podstiče da govorimo istinu, a ko skrene od toga, on je iznevjerio Allaha i Njegovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem. Od primjera ove vrste varanja je davanje fetve bez znanja, jer Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Ko da fetvu bez znanja, grijeh onog koji radi po njoj pada na onog koji je dao fetvu. Ko posavjetuje svoga brata nekim savjetom znajući da mu je bolje nešto drugo, prevario ga je.**"⁵

Uzvraćanje prevare prevarom nije od upute islama, zato musliman ne treba varati onog ko ga je iznevjerio, niti da bude glupak (da dozvoli da ga varaju), jer Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, kaže: "**Čuvaj emanet onom ko ti ga je povjerio i nemoj iznevjeriti onog ko te je iznevjerio.**"⁶ Pogrešno je uzvraćati grešku istom greškom.

¹ El-Enfal 27.

² Buharija, Knjiga o imanu, poglavljje: Znak munafika, broj 33.

³ En-Nisa 10.

⁴ Hakim, Knjiga o trgovini, broj 2322, i kaže: "Sened ovog hadisa je sahih, a Buharija i Muslim ga nisu zabilježili."

⁵ Ebu Davud, Knjiga o znanju, poglavljje: Opreznost u davanju fetvi, broj 3657, a šejh Albani ga hadis ocijenio kao hasen.

⁶ Ebu-Davud, Knjiga o najamništvu, poglavljje: Čovjek koji uzima svoje pravo iz tuđeg imetka koji je pod njegovom upravom, broj 3535, kaže El-Munziri: "U senedu hadisa je nepoznat čovjek", a kaže šejh Albani: "Hadis je sahih."

3 - Oholost

Gordost je svojstvo samo Uzvišenog Stvoritelja Jedinog i ni jedno stvorenje nema udjela u tom svojstvu, zbog toga apsolutno ne priliči robu da se oholi. Vjernik treba da potpuno očisti srce i dušu od oholosti, jer onaj u čijem srcu bude koliko i trun oholosti, taj je u velikoj opasnosti. O tome nas obavještava Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekavši: "**Neće ući u Džennet onaj u čijem srcu bude koliko i trun oholosti.**" Na to neki čovjek reče Poslaniku, sallahu alejhi ve sellem: "Zaista, čovjek voli da mu njegova odjeća i obuća budu lijepi." Kaže Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Allah je lijep i voli ljepotu, oholost je odbijanje istine i potcjenjivanje ljudi.**"¹

Pravi musliman ne uzrosi se nad ljudima, niti okreće glavu od njih, jer mu je uputa islama ispunila sluh, srce i dušu. Uzvišeni veli: "**Taj drugi svijet daćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka srećan kraj.**"²

Postoje znakovi oholosti od kojih musliman treba da je daleko, neki od njih su:

1. Puštanje odjeće ispod članaka, iz oholosti i nadmenosti, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Allah neće gledati, na Sudnjem danu, u onog ko iz oholosti pusti da se za njim vuče odjeća.**"³

2. Odbijanje i neprihvatanje istine iz oholosti i inata, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Oholost je odbijanje istine i potcjenjivanje ljudi.**"⁴

3. Potcjenjivanje i omalovažavanje ljudi i uzvisivanje nad njima, jer Uzvišeni veli: "**I, iz oholosti, ne okreći od ljudi lice svoje.**"⁵

4. Nadmeno hodanje i okretanje glave od ljudi uzdižući se i oholeći, jer Uzvišeni veli: "**I ne idi zemljom nadmeno, jer Allah ne voli ni gordog ni hvalisavog.**"⁶

5. Oholiti se sa svojim precima i potcjenjivati tuđe porijeklo, kao da čovjek kaže drugom: sine crnkinje, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Dva djela su kufr (tj. djela kafira, ili koja vode u kufr) : potcjenjivanje porijekla i naricanje nad umrlim.**"⁷

¹ Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Zabранa oholosti i pojašnjenje toga, broj 91.

² El-Kasas 83.

³ Buharija, Knjiga o odjeći, poglavljje: Ko iz oholosti pusti da se za njim vuče odjeća, broj 5788.

⁴ Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Zabranu oholosti i pojašnjenje toga, broj 91.

⁵ Lukman 18.

⁶ Lukman 18.

⁷ Muslim, Knjiga o imanu, poglavljje: Nazivanje potcjenjivanja porijekla i naricanja nad umrlim kufrom, broj 121.

4 – Škrtost

Škrtost u imetku znači zadržavanje imetka bojeći se siromaštva. Tvrđica nema povjerenja u ono što je kod Allaha, jer se on boji, ako dijeli imetak davajući sadaku ili udjeljuje u neku drugu dobrotvornu svrhu, da će mu imetak nestati i da će biti siromašan. Uzvišeni Allah nas je upozorio na to, rekavši: "*A onome koji tvrdiči i osjeća se neovisnim i ono najljepše smatra lažnim – njemu ćemo Džehennem pripremiti.*"¹

Škrtost vodi čovjeka u nepravdu, uzimanje imetka ljudi na nepošten način, međusobno ubijanje, gubljenje prava i širenje nereda. Rekao je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Čuvajte se nepravde, jer će na Sudnjem danu nepravda biti tmina. Čuvajte se škrtosti, jer je ona uništila one prije vas: navela ih je da svoju krv proljevaju i da ohalale svoje svetinje (zabranjene stvari).**"²

Od stvari za koje će biti pitan musliman na Dan polaganja računa je imetak, kako ga je stekao, i u šta ga je potrošio. Kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Neće se pokrenuti stopala Allahovog roba na Sudnjem danu sve dok ne bude pitan o životu - u šta ga je utrošio, o znanju - šta je po njemu radio, o imetku - kako ga je stekao i ušta ga je potrošio i o tijelu u čemu ga je trošio.**"³

Svaki dan koji prođe čovjeku, a da nije u njemu udijelio duhovnu sadaku, kao što je zikrullah (spominjanje Allaha), ili osjetilnu sadaku, kao što su izdržavanje porodice i davanje poklona, to je dan sigurnog gubitka.

Vjernik udjeljuje i traži od drugih da udjeljuju, a nevjernik škrtari i traži da i drugi budu škrți, u tom smislu Uzvišeni veli: "**One koji škrtare i traže od drugih da budu škrți i koji kriju ono što im je Allah iz obilja svoga darovao: a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju.**"⁴

Čuvaj se, brate muslimane, ove prezrene osobine koja te udaljava od Allaha i približava te šejtanu.

¹ El-Lejl 8-10.

² Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavljje: Zabrana nepravde, broj 2578.

³ Tirmizi, Knjiga o Sudnjem danu, rekaiku i ostavljanju sumnjivog, poglavljje: Ono što će se desiti na Sudnjem danu, broj 2417.

⁴ En-Nisa 37.

5 - Zavidnost

Zavist je priželjkivanja nestanka nečije blagodati, ona je ružna osobina koja ne priliči muslimanu. Kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Došla vam je bolest naroda: zavist i mržnja, ona je halika (ona koja brije), ne kažem da brije kosu, nego da brije din. Tako mi Onog u čijoj ruci je moja duša, nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se međusobno ne budete volili. Hoćete li da vas obavijestim kako se međusobna ljubav učvršćuje? Širite (nazivajte) selam mađusobno.**"¹

Zavidljivac skoro da ne vidi na nekome blagodat a da ne poželi njen nestanak, ili da ne poželi da postane njegova, čak ponekad želju uslijedi pokušaj da to ostvari. Uzvišeni Allah nam je naredio da Mu se utičemo od zavidljivca i njegove zavisti, pa kaže: "*Reci: 'Utičem se Gospodaru svitanja od zla onoga što On stvara, i od zla mrkle noći kada razastre tmine, i od zla smutljivca kad smutnje sije, i od zla zavidljivca kad zavist ne krije.'*"²

Zaista, Jevreji nisu povjerovali u Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, i u ono sa čime je došao iz zavisti, čak se nisu zadovoljili sa time, nego su smisljali spletke da odvrate vjernike od njihove vjere. U tom smislu Uzvišeni veli: "*Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrati u nevjernike, iz lične zlobe svoje.*"³

Zavist razdvaja vjernike, kida korijenja bratstva i sije mržnju među njima. Bilježi Muslim u svom Sahihu u rivajetu od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Nemojte zavidjeti jedni drugima, nadmetati se u prodaji, biti u neprijateljstvu, prekidati međusobne odnose, ne prodajite na već prodano i budite, o Allahovi robovi, braća.**"⁴

U zavidnost ne spada priželjkivati blagodat kakvu je Allah podario nekom drugom, ovo se zove gibta, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao: "**Nema zavisti, osim prema dvojici: prema čovjeku kome je Allah dao Kur'an pa on radi po njemu noću i danju i**

¹ Tirmizi, Knjiga o opisu Dženneta, poglavlj: Broj 56, broj 2510, kaže Ebu-'Isa (Tirmizi): "Razišli su se u ovom hadisu u rivajetu od Jahje ibn Ebi Kesir, pa neki prenose od Jahje ibn Ebi Kesir od Je'iš ibn el-Velid od sluge Zubejrovog od Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem, a nisu spomenuli od Zubejra", a kaže šejh Albani: "Hadis je hasen."

² El-Felek 1-4.

³ El-Bekare 109.

⁴ Muslim, Knjiga o dobročinstvu, održavanju rodbinskih veza i adabima, poglavlj: Zabrana sumnjičenja, uhođenja, nadmetanja i nadmetanja u prodaji, broj 2563.

čovjeku kome je Allah dao imetak pa ga troši noću i danju (u onome sa čim je On zadovoljan)."¹

Vjernik treba stalno da razmišlja o Allahovim blagodatima kojima je obdaren i da gleda u one koji su ispod njega u dunjalučkim blagodatima, jer će time biti dalje od zavisti a bliže zahvalnosti.

¹ Buharija, Knjiga o namazu, poglavje: Vrijednost onoga ko radi po Kur'anu i podučava druge njemu, broj 815.

6 - Ogovaranje (gibet) i prenošenje tuđih riječi (nemimet)

Gibet je spominjanje brata muslimana po onome što ne voli da se spominje, svejedno bilo to njegovo tijelo, vjera, duša, ahlak, imetak, otac, dijete, supruga, sluga, odjeća ili nešto drugo što je vezano za njeg. Kaže Uzvišeni: "*I ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga, a vama je to odvratno, zato se Allaha bojte. Allah, zaista, prima pokajanje i samilostan je.*"¹

Muslimanu nije dozvoljeno da spominje svoga brata po onome što ne voli pa makar bila spomenuta mahana prisutna kod njega. Mnogi ljudi se pravdaju govoreći: mi smo samo spomenuli ono što se nalazi kod njega (tj. rekli smo istinu) a ne ono što nije kod njega (što je laž), i ubijedeni su da to nije gibet, a u stvari, to je pravi gibet, jer njegovo spominjanje po onome što se ne nalazi pri njemu je potvora.

Prenešeno je u vjerodostojnoj predaji od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, zabranio gibet, a zatim rekao: " **Znate li šta je gibet?**" Kaže: "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju." Kaže: "**Da spomeneš svoga brata po onom što ne voli.**" "A šta ako je istina ono što kažem o mom bratu?", neko reče. Kaže: "**Ako je istina to što kažeš, ogibetio si ga, a ako nije istina, potvorio si ga.**"²

Nemimet je prenošenje riječi među ljudima s ciljem sijanja nereda. On je uzrok izazivanja Allahove srdžbe i kazne, jer je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, u hadisu kojeg prenosi Ibn-Mes'ud, radijallahu anhu, rekao: "**Zar nećete da vas obavijestim šta je 'iddatu (ujed)? To je nemimet, govorkanje među ljudima.**"³ A u hadisu od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, je prolazio pored dva kabura, pa je rekao: "**Njih dvojica se kažnjavaju, a ne kažnjavaju se zbog velike stvari. Što se tiče prvog, nije se čuvao od mokraće, a što se tiče drugog, činio je nemimet... .**"⁴

Islam je vjera koja poziva u međusobno zblžavanje, mađusobnu ljubav i potpomaganje, a upozarava na mržnju i prepiranje. Zaista, od srvari koje najviše ruše temelje društva i prekidaju veze međusobne ljubavi, između ostalog, je nemimet. Nemimet razjaruje neprijateljstvo i rađa međusobnu netrpeljivost. Često nemimet i laž učine toliko nereda u

¹ El-Hudžurat 12.

² Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavlj: Zabранa gibeta, broj 2589.

³ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinske veze, Poglavlje o zabrani nemimeta, broj 2606.

⁴ Buharija, i Muslim, Knjiga o čistoći, poglavlj: Dokaz da je mokraća nečista, broj 292.

jednom satu koji se ne učini dugim radom. Zato musliman treba da dobro provjerava ono što čuje i da ne prihvata sumnjive i neprovjerene riječi. U ovom smislu su riječi Uzvišenog: "*O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek doneše kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete.*"¹ A ovo je važno pravilo, kada bi muslimani po njemu radili, bili bi srećni i odbacivali bi mnoge govorancije i tlapnje tako da za njih ne bi bilo mesta.

Učenjaci su izuzeli iz gibeta neke osobe koje spominju druge u njihovom odsustvu (po onom što one ne vole) zbog opravdanih šerijatskih razloga, a to su:

1. Onaj koji predstavlja nekog (u njegovom odsustvu), npr. da kaže da je slijep, nijem i slično.
2. Onaj koji traži fetvu a prinuđen spomenuti drugu osobu.
3. Koji upozorava muslimane od nečijeg zla.
4. Koji spominje onog koji javno čini grijeha.
5. Onaj ko traži pomoć da se zabrani neko zlo.
6. Svjedok prilikom svedočenja.
7. Mazlum koji podiže tužbu vlastima.

¹ El-Hudžurat, 6.

7 - Nepravda

Nepravda je stavljanje nečeg na mjesto koje mu ne pripada, ona je zabranjena u Allahovoj vjeri. Prenešeno je u vjerodostojnom hadisu-i-kudsiju da je Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem, rekao da Uzvišeni veli: "**O robovi moji, zaista sam ja zabranio zulum¹ samom Sebi, i učinio sam ga zabranjenim među vama, pa nemojte jedni drugima zulum činiti.**"²

Uzvišeni Allah nam je zabranio nepravdu, jer su njene posljedice kobne i na ovom i na onom svijetu. Zalima na dunjaluku stiže kletva mazluma "jer između nje (kletve mazluma) i Allaha nema zastora."³ A na ahiretu se nepravda umnogostručuje pa bude tmina nad zalimom, kao što kaže Allahov Poslanik, sallahu alejhi ve sellem: "**Čuvajte se nepravde, jer će na Sudnjem danu nepravda biti tmina.**"⁴

Najgora vrsta nepravde je čovjekova nepravda prema samom sebi činjenjem širka, jer Uzvišeni veli: "**Ne činite druge Allahu ravnim, mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda.**"⁵

Ako je musliman učinio nekome nepravdu, treba što prije da vrati uzetu stvar, ako je nepravda bila u imetku ili sličnom, a ako je bila nepravedna riječ, treba zatražiti oprost od onog o kome je govorio, a ako to nije u stanju, neka uputi dovu za njega, pokaje se Allahu i traži od Njega oprost, i treba odlučiti da ne činiti više tu nepravdu i da se kaje zbog nje. Dokaz za spomenuto su riječi Allahovog Poslanika, sallahu alejhi ve sellem: "**Ako je neko učinio nepravdu, povrijedio čast ili nešto drugo kod svoga brata, neka ga danas (odmah) zamoli za oprost, prije nego dođe vrijeme kada neće biti ni dinara ni dirhema, jer(ako to ne učini), ako bude imao dobrih djela, od njih će mu biti oduzeto onoliko kolika je bila nepravda, a ako ne bude imao dobrih djela, od grijeha njegova druga će se uzeti i natovariti na njega.**"⁶

¹ zulum: nepravda

² Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavljje: Zabrana zuluma, broj 2577.

³ Ahmed, Musned Enesa ibn Malika, broj 12577.

⁴ Muslim, Knjiga o dobročinstvu i održavanju rodbinskih veza, poglavljje: Zabrana zuluma, broj 2578.

⁵ Lukman 13.

⁶ Buharija, Knjiga o tužbama, poglavljje: Ko učini nepravdu nekome pa mu je on oprosti, broj 2449.

SADRŽAJ

TEMA	STRANICA
PREDGOVOR	
UVOD	
PRVO POGLAVLJE: ADABI LIJEPOG PONAŠANJA	
1 - Učtivost u ophodenju sa Uzvišenim Allahom	
2 - Adabi lijepog odnosa prema časnom Kur'anu	
3 - Adabi lijepog odnosa prema Allahovom Poslaniku s.a.v.s.	
4 - Adabi lijepog odnosa prema drugovima Allahova Poslanika s.a.v.s	
5 - Adabi lijepog odnosa prema džamijama	
6 - Adabi odgoja duše	
7 - Adabi čišćenja i čistoće	
8 - Adabi obavljanja nužde	
9 - Adabi upotrebe misvaka (ili četkice za zube)	
10 - O odnosu prema lijepim urođenim svojstvima	
11 - Adabi spavanja	
12 - Adabi lijepog ponašanja pri jedenju i pijenju	
13 - Adabi odijevanja	
14 - Propisi klanjanja istihare	
15 - Adabi lijepog ponašanja pri putovanju	
16 - Adabi lijepog odnosa prema roditeljima	
17 - Adabi lijepog odnosa prema djeci	
18 - Adabi lijepog odnosa prema bračnom drugu	
19 - Adabi lijepog odnosa prema rođacima	
20 - Adabi lijepog odnosa prema komšijama	
21 - Adabi lijepog odnosa prema prijateljima	
22 - Adabi lijepog odnosa prema muslimanima	
23 - Adabi islamskog misionarstva	
24 - Adabi traženja znanja	
25 - Adabi lijepog ponašanja prilikom traženja dopuštenja za ulazak	
26 - Adabi ophodenja sa nevjernicima	
27 - Adabi lijepog odnosa prema životinjama	
DRUGO POGLAVLJE: MORAL	
PRVO: Primjeri pohvalnih moralnih osobina	
1 – Istinoljubivost (iskrenost)	
2 - Emanet	
3 - Strpljivost	
4 - Skromnost	
5 - Plemenitost	

6 - Samilost

7 - Pravednost

DRUGO: Primjeri pokuđenih moralnih osobina

1 - Laganje

2 - Prevara

3 - Oholost

4 – Škrrost

5 - Zavidnost

6 - Ogovaranje (gibet) i prenošenje tuđih riječi (nemimet)

7 - Nepravda

SADRŽAJ